

Scener fra en ambassades liv:

NORDMENN I SLUTTKAMPENE I BERLIN 1945

Her følger 4de og siste del av ambassaderåd Sverre Jervells interessante opptegnelser fra livet i den norske ambassade i Berlin før og under siste verdenskrig.

Denne gang tar han for seg hendelsene i april- og maidagene 1945, hvor vi får førstehåndskjennskap til de norske frontkjemperes heltemodige innsats under sluttkampene.

Folk og Land har fått flere brev fra lesere som gir uttrykk for stor glede over at de fra "orkesterplass" har fått oppleve de historiske scener som ambassaderåden fra sitt ståsted har "overført" til oss, og som vi ved "teppefall" takker ham hjertelig for.

I de avsluttende kampene om Berlin deltok mange nordmenn på tysk side. De hadde ansvaret for forsvaret av en sentral del av byens sentrum, derunder Hitlers rikskanselli. De hadde den utakknemlige oppgave å forsvare en by som ikke hadde noen mulighet til å stå imot angrepet fra to millioner rus-

siske soldater. Sett slik kjempet de en kamp som i utgangspunktet var håpløs.

De er to grunner til at denne delen av historien har fått bred plass i ambassadehistorien. For det første er dette en side av norsk historie som er lite belyst. På norske arkiver finnes det knapt noe om det som hend-

te i Berlin i april dagene i 1945.

For det annet kan et slikt bidrag være med på å nyanse norsk historie. I den norske historieoppfatningen som vokste fram med den andre verdenskrig, framsto naturlig nok nordmenn som helter mens tyskere var skurker. En slik forenklet historietolkning av andre verdenskrig vil vanskelig kunne støttes av faglige vurderinger. En mer nøktern historieforståelse vil antakelig vektlegge at alle europeiske land ble preget av en politisk strid om fascismen i mellomkrigstiden. Norge var ikke her noe unntak. I noen land som Tyskland, Italia og Spania vant fascistene denne striden. I andre land, som Norge, tapte fas-

cistene denne politiske striden.

Store grupper i Norge valgte, passivt eller aktivt, å samarbeide med nazistene etter 9. april. Det gjaldt også i krigstjeneste. Mange nordmenn meldte seg som frivillige til Waffen SS. Det skjedde i en situasjon hvor Norge var okkupert og hvor den danske regjeringen og den danske kongen oppfordret danskene til å støtte Tyskland i kampen mot Sovjetunion, og i en situasjon hvor norsk presse i lang tid hadde fremhevet den svenske hjelp til Finland mot Sovjetunion.

Omtrent 15 000 nordmenn meldte seg til Waffen SS, men ikke alle kom inn i tjeneste. Regiment Nordland var det første regimen-

tet som ble oppsatt. Senere kom Den norske legion som var Quislings initiativ og som var tenkt som en norsk hær under norsk kommando. Den deltok i beleiringen av Leningrad.

Mange av disse soldatene falt. Flere nordmenn i uniform falt i kamp på tysk side enn på alliert side under den andre verdenskrig; det var flere drepte norske SS-soldater enn drepte hjemmefrontfolk.

Noen av disse soldatene falt i kampene om Berlin i april 1945. De fleste var del av Panzerdivision Nordland med bl.a. regiment Norge og regiment Danmark. Det kan være nyttig å se litt på situasjonen i Berlin før kampene og den norske deltakelsen opp. *Forts. side 6* ➡

Ja, vi minnes:

Selv "Dagbladet" og Løberg reagerte kraftig på regjeringens nye fengslingspraksis i 1956

"Dagbladet"s lesere sperret øynene opp da de fredag 10. august 1956 leste forsiden, hvor avisen sterkt kritiserte regjeringen for inkonsekvent holdning i "landssvikoppgjøret".

I motsetning til tidligere gikk den her til angrep på den *harde* linje som nå ble ført.

Avisen skriver:

Politiet har plutselig fått det travelt med å sette i fengsel igjen landssvikere som av en eller annen grunn har fått soningsavbrytelse

og delvis vært ute i en årreke. I enkelte tilfelle kommer arrestasjonene helt overraskende på de dømte, politiet har møtt mannsterkt opp i deres hjem og arresterer dem uten videre.

Dagbladet har undersøkt synderegisteret til enkelte av dem som er satt i fengsel igjen nå, og vi innrømmer villig at det delvis er folk med mye på samvittigheten. Men spørsmålet som uvilkarlig melder seg straks man begynner å arbeide med dette stoffet er; hvor er regjeringens konsekvens? Her

Forts. side 5 ➡

“Det var eit framifrå bu Fretheim leverte frå seg”

Mange bønder vil ha oppreisning for NS-ministeren

Flere ganger har bønder nedlagt protester mot den knusende dom landbruksminister Torstein Fretheim fikk under hevnooppjøret i 1945.

Først ut var en av de mest ansette bønder i Sogn og Fjordane. Adolf Aase, som i "Frihug", det modige lille bladet på Kinn, (nå dessverre lagt ned) fikk plass for denne artikkel i 1955:

"Tida lækjer alle sår". - Det vedkomande ingen ting hadde med NS å gjere.

Som bonde har det foranga meg mykje den lagnad og medfart som minister Fretheim fekk. Han var landbruksminister under krigen, og han burde sanneleg og bør sanneleg få opprei-

sing. Slektar bør få det.

I 1939 var det einast landbruket her i landet som på sitt vis var best budt på ufred.

Dragkrafta var hesten, og me hadde nok av det slaget. Mjølke- og kjøttproduksjonen var for det meste tufta på eigen avl. Me hadde den gongen 1 200 000 stk. storfé. Sauer om lag som no. Hestetallet var om lag 170 000 - sovidt eg hugsar. Alt dette tok Fretheim over. Det store er, at då krigen slutta, leverte han heile den norske buskapen over til den nye

Forts. side 4 ➡

NORSK UNGDOM

I DE STORE AVGJØRELSENE ÅR

Av EL., Oslo

I et lynriss står ens eget liv for en. Hva gav hver enkelt av oss i kampen for det som vi trodde var riktig og sant?

Et bilde står for meg: Fire unge menn i et vinterlandskap, iført sitt lands uniform, de ser fremover som om de venter på noe. Norsk ungdom innunder jul 1939.

99 dager senere rev reveljen dem ut i en kald høy aprilnatt. Alt lå klart. Litt etter sto lukekolonnenes søyler av grønnkledde soldater svarte mot den blåskimrende snøen. Avmeldingene falt klare og knappe. Bataljonsjefen kom og sa noen enkle ord om det alle viste. Bilene ventet. De fire vennene fikk slengt noen ord til hverandre i farten. Så begynte hjulene å rulle. -

Siden denne april dagen har de ikke møtt hverandre. En falt under kampene i Norge. En ble knust med en Beaufighter ved Kanalkysten. En sto ved østfronten. En hogg tømmer et sted i Norge.

De fire er et bilde på norsk ungdom i de store avgjørelsens år. Er kvartetten sprenget? Eller står den nærmere sammen enn noen gang før? Hva ville de ha å si hverandre om de kunne møtes til ting igjen, - i dag?

Innerst inne i våre hjerter og i de småstunder vi får til overs for klar og selvstendig tenkning, står den norske ungdommen på én front som ikke bærer noe navn, ikke er noen organisert politisk realitet, men som ganske enkelt er *Norsk*, i en betydning av dette ord som de eldre vanskelig kan forstå, fordi den er etset frem i de unges sinn under inntrykket av det bedrag og den katastrofe som rammet Norge, og som ikke skyldes de unge, men nettopp de eldre som den gang trakk sluttstreken i sin livsgjening.

Mannen på østfronten og han som satt livet inn på den andre siden, kjempet ut fra sine ærlige, ukorruperte forutsetninger for det samme mål. Begge mente å fortsette den kamp deres kamerat falt for i Norge.

Avstanden mellom dem kan synes stor. Men berøringspunktet ligger nettopp i den ukorruperte, absolutte innsats, i den felles instinktive holdning. Det felles mål var den norske friheten og selvstendigheten, som generasjonene etter 1905 solgte for levestandardens og kompromissets linserett. - I denne dobbelthet av holdning og mål ligger kjernen i deres samling.

Dette er tanker som mang en norsk ungdom var oppvakt av etter krigens slutt. De så det slik at ungdommen hadde gjenoppbygningens oppgave foran seg og trengte sin fulle samholdsvilje, sin konstruktive evne og kløkt for å løse den.

Landssvikanordningen

Hvorfor ble så denne positive innstilling sønderknust? Med ett ord: Landssvikanordningen, hvor den ene part ble dømt og den annen part gikk fri for ansvar.

Professor dr.med. Randolph Alnæs var tidligere overlege ved Universitetets psykiatriske klinikk i Oslo. Han har publisert en rekke vitenskapelige artikler og bøker om psykiatri, psykoterapi, mentalhygiene og historie. Jeg gjengir her et utdrag av hans artikkel fra årbok for Nordmøre 1999:

“En av de som ikke var redd for å si fra var professor Jon Skeie ved det juridiske fakultet. Han var tidlig i mot de forandringer som ble gjort i straffeprosessen av London-regjeringen og mente at Høyesterett burde tilsidesette de provisoriske anordninger ettersom de ikke hadde noen hjemmel i grunnloven. Jurister som

Albert Wiesener samt en rekke andre jurister var av samme oppfatning.

Både de dømte selv og mange andre var kritiske til den såkalte “Landssvikanordningen”, hvor lover utferdiget av Nygårdsvold-regjeringen i London fikk en tilbakevirkende kraft.

Det ble hevdet at rettsoppgjøret først og fremst var uttrykk for et politisk oppgjør/forfølgelse - en hevn. Det ble også pekt på at kapitulasjonsavtalen fra juni 1940 var blitt feiltolket av rettsapparatet. *Gesamnte Streitkräfte* i avtalen betyr ikke som i den norske oversettelse “samlede stridskrefter”, men “samtlige stridskrefter”. Mange vil derfor mene at den ble feil praktisert som uttrykk for “seierherrenes justis”. At Russland, som hadde angrepet Finland, skulle være “alliert” med Norge var også vanskelig å svelge for de fleste. Toneangivende kretser på begge “sider” så på oppgjøret som en “storstilet avledningsmannøver” for å skjule regjeringens mislykkede forsvarspolitik for krigen. Man kan med rette, som professor i sosialmedisin Anders Gogstad, stille spørsmål om straffen var som fortjent. Eller er den blitt en nødvendig myte?”

Krigens realiteter

I “Morgenbladet” for 9. april 1960 skrev overlege Johan Scharffenberg en artikkel med følgende overskrift over 7 spalter: “Vi bør erkjenne vår egen skyld.” I denne artikkel heter det bl.a.:

“Alle ærlige nordmenn bør innrømme at vestmaktene hadde planer om å drive Norge ut av nøytraliteten og at Tyskland ville foretrukket norsk nøytralitet, men fant å måtte komme vestmaktene i forkjøpet.”

“Utenriksminister Koht kom snart til den vurdering

av vestmaktene gjerne ville drive Norge inn i krigen, og at Tyskland fant norsk nøytralitet gunstig for sine egne interesser, men kunne bli provosert av vestmaktene til å angripe Norge.

Dette var en riktig vurdering, men det er ikke på det rene om han forstod at vestmaktene (især Frankrike) ønsket et tysk angrep på Norge og Sverige for å få et nytt krigsteater her.” -

Om hendelsene i 1940 skriver “*Farmand*” i nr. 23 av 08.06.63, følgende:

“Ingen ble stillet for Riksrett i 1945. Verken Stortingets Presidentskap som ville avsette Kongen, eller Regjeringen som hadde hovedansvaret for det som hendte:

Sannheten om 1940 er meget bitter for nordmenn - som nasjon. Motstandskampen var ingen spontan nasjonal reising mot okkupert og undertrykket, men skyldtes eksemplet av noen få. Det er i deres dåd det norske folk soler seg i dag.”

Svenskene opererte under krigen med et nødsituasjonsbegrep. Det samme gjorde den nasjonale regjering i Norge under den tyske okkupasjon. Det var uhyre problemer denne regjeringen hadde og hanskes med, og store feil ble utvilsomt begått.

Professor Johan Vogt skriver i en kronikk i “Arbeiderbladet” for 02. 09. 1964, under overskriften “Tysk okkupasjon i relieff”, bl.a. følgende:

“... Det var bare ett alternativ for det opprettede Quislingsregime, nemlig omdannelse av Norge til et protektorat, i likhet med de okkupasjonssystemer som man fikk i Nederland, Bøhmen og Polen. Vi ville i dette tilfelle hatt et langt større tap av menneskeliv enn hva vi faktisk fikk.” - “Vi vet nu at han i krigens siste par år bare vek tilbake for et brudd med tyskerne, fordi alternativet for hans styre ville bli et tysk protektorat, hva som ville ha påført det norske folk overmåte store byrder.” -

Professor Hans Fredrik Dahl holdt et foredrag

19.03.94. Samme foredrag ble senere gjengitt i radioen. Tittelen på foredraget er som følger:

“Må historien om Den annen verdenskrig skrives om?”

Han understreker at fremtidens forskere vil vurdere vår okkupasjonshistorie annerledes enn det som hittil er blitt gjort på offisielt hold. Til slutt konkluderer han med å uttale at historien vil bli skrevet om uansett, og det vil gi det beste resultat om vi begynner med en gang.

Krigsungdommen har mye å lære oss

Etter krigens slutt arbeidet jeg aktivt i idretts-, kultur og reiselivsorganisasjoner. Herunder fikk jeg gode venner, som hadde krigsinnsats bak seg. En av dem hadde vært krigsflyver i RAF i England. Med fare for å bli betegnet som selvopptatt, gjengir jeg her et utdrag av et brev jeg mottok fra ham:

“Takk skal du ha for at du sa i fra åpent og ærlig, så jeg ikke fikk høre noe fra annet hold. (Min tilslutning til NS) Det viser bare hvilken tillit du har til meg som venn - det beste ethvert vennskap av virkelig verdi og holdbarhet kan bygges på, så for meg er det en stor ære. Samtidig er jeg oppmerksom på at ethvert vennskap forplikter, og da vil jeg si at jeg i deg så en aktiv humanist, en natur- og menneskevenn, m.a.o. en kjernekar, og den meningen står jeg ved like fullt, stol på det.

Jeg har selv prøvet litt av hvert her i verden og er for lengst på det rene med at vi lever så langt vekk fra paradiset, som kunne vært her, - som det snart overhodet lar seg gjøre å komme. Jeg har derfor god sjanse for å kunne forstå deg og mine medmennesker i nåtidens heksegryte.”

En annen av mine venner etter krigens slutt, som var ordonans mellom Hjemmefronten i Norge og utenlandske norske myndigheter, sendte meg nylig et brev, hvorav følgende avsnitt

Forts. side 11 ➡

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Ansv. redaktør:
KJELL BLICH SCHREINER
Telefon 61 33 20 87

Adresse: Postboks 3239 Elisenberg, 0208 Oslo.

Redaktøren treffes etter avtale.

Abonnement: Pr. år kr. 160,- (i omslag kr. 200,-, utland kr. 240,-).

Giro: 7877.08.52594

Abonnement (10 nummer i året) løper til det oppsies skriftlig.
Annonser forskuddsbetales med kr. 2,- pr. spalte mm. Minstepris kr. 100,-.

Utgiver: INSTITUTT FOR NORSK OKKUPASJONSHISTORIE

FØLG MED, FØLG MED

Folk og Land har i de siste måneder fått et stadig økende antall innlegg fra frontkjemperne som forteller oss om deres spesielle opplevelser på de mange forskjellige frontavsnitt.

Av innlegg som kommer i månedene fremover kan nevnes Sverre Johan Gjerdes beretning om sine måneder som fange hos amerikanerne, hvor han skildrer møtet med general George Smith Patterson, som han karakteriserer som en stor personlighet med sterk sympati for Waffen SS. Sverre Johan Gjerde er kjent fra Den norske legion, men det er fra tiden som frivillig i Leibsstandarde Adolf Hitler han beretter, der han hadde lengst tjenestetid.

I et senere nummer kommer også Bjørn L.'s innlegg om "Den avgjørende seier" ved Midtskogen hvorfra det er gitt inntrykk av at det norske forsvaret vant en stor seier, og at konge og regjering ble reddet fra å bli tatt til fange.

Sannheten er en annen, påpeker Bjørn L.

Sist, men ikke minst, får vi ved årets slutt lese Erland Folke Andersens dramatiske historie om sluttkampene i Berlin som han kom midt oppe i, og som resulterte i år bak russisk piggråd. Sørkelig redusert kom han hjem den 14. oktober 1947.

Det er skrevet meget om soldaters heltemodige innsats på begge sider av slagmarken, og da forfatteren Kjell Fjærtøft en gang ble spurt om det ikke snart ble slutt på alle bøkene om krigen, var svaret: "Ikke før en ny krig kommer".

Vi tror Fjærtøft får rett, noe som den fortsatt store interesse viser. Likevel, det er så meget annet som også interesserer, og vi i *Folk og Land* vil også i tiden fremover rote i haugene av gulnede papirer, og der finne frem mangt og meget av norsk okkupasjonshistorie som myndighetene ikke har latt komme frem for offentligheten.

Følg med, følg med, vi sier hva andre fortier.

JOHN SAND - 80 ÅR

Den 2. oktober 2001 har vår eminente, uoppslitelige kunnskapsrike og vitale medarbeider John Sand jubileum. Vi vet vi har våre lesere med oss når vi sender våre lykkeønskninger nordover til polarsirkelen. - Litt før tiden kanskje, men neste nummer blir nok i seneste laget. Vi håper tid og helse rekker lenge ennå.

OLAVSMINNET

Av Kjell Blich Schreiner

Vår største helgendag - Olsok (Olavsvaka) - er over. Dagen som er vidd minnet om Olav den Hellige som falt ved Stiklestad 29. juli 1030.

Olsoktradisjonen kan følges langt tilbake i vårt folks historie og den karakteriseres som kildespranget til all frihet og selvstendighet som folk. Det er nettopp av denne grunn at Olsok feires, og fordi den også er en høvelig minnefest om kristendommens innføring i landet.

I "Arnliot Gelline" lar Bjørnson oss møte kongen, Olav den Hellige, der han er fylt av sin store oppgave:

Nu er den kommen, den store, den ønskede stunden, nu skal det bæres, Korset mot hammeren, troen mot volden og trossen, offeret mot havesyk makt.

Herre, du kjenner vårt folk fra det innerste utspring; feiler jeg vel når jeg tror det har veldige krefter? Hittil de ødet seg selv. Herre, forbarm deg! Når skal det vekkes og samles? Kast meg på bålet som ved, bare slektene tendes derav!

Kongens dødsdag ble i mer enn 500 år Norges største nasjonale og kirkelige festdag. Så lenge Olav satt i kongesetet, sier Snorre, prøvde han å gjøre det rette; først å fri folket fra fremmede herrer, dernest å omvende det til den rette tro, - og endelig å sette landets lov og rett. Det kan tenkes at først hans ettertid riktig forsto å skatte dette - slik det ofte går - for sikkert er det jo, at hans egen samtid ikke satt rolig hjemme og med

mild resignasjon lot alt skje. Det er nesten paradoksalt at det godes seier gjennom historien har kostet meget blod, og det er vel heller ikke uten grunn at primstavens merke for Olsok er Hellig Olavs øks, - den han nidkjært brukte for å frelse og kristne det norske folket.

Det var de mange undere som inntraff omkring Olavs død som gjorde at han ikke så lenge etter ble kjent hellig. Hans kiste ble tatt opp igjen og innsatt i Klemenskirken og til tross for at han aldri ble høytidelig kanonisert av paven, ble han likevel Nordens største helgen.

Det mektigste monument til Olavsminnets heder ble først reist da erkebiskop Øystein Erlendson halvannet århundre senere gikk i gang med å bygge Nidaros Domkirke. Dette førte bl.a. til at en stor del av de pilgrimer som tidligere for til Jorsal, nå dro til Olavskirken i Nidaros.

I Olavs-årene hadde folket kunne glede seg ved gode tider. Landbruket ga store avlinger, og der var ellers veksttid i landet. Men etter Olavs fall kom stygge uår (Alfiva-åri), som Sigvat Skald minnes slik:

Alfivas old vil ungdomen lege minnast, ukseamat åt me da, gnog skav liksom bukar.

Som så mange andre større kirkelige høytidsdager tok man også merke av Olsokdagen når det gjaldt naturens luner. Slik været satt rolig hjemme og med

det holde seg til høstjenvdøgn. Er været kalt natten før Olsokdagen, vil kornet fryse, het det.

Man taler også om Olsokflommen. Da går sjøørretten opp i elvene. Derfor kalles den vanligvis for "Olsokblekor", men andre steder kalles også flommen "Åle-flaumen", fordi ålen gjerne følger med, - og går i teinene.

Olsokdagen skulle alle kråkene veie seg hos huldra, og de som holdt vekten ble værende hos henne. Samme dag skulle også all kleggen gifte seg, og derfor blir da heller ikke buskapen plaget av klegg etter Olsok!

Olsok har fortsatt sin plass i folketradisjonen og som en årets festdag. Uansett dagens kiv og strid. Det er en dag vi ikke har råd til å miste, selv om en kulturfiendtlig regjering gjør alt for å likvidere den. For dette skal man være klar over, at et lands kultur kjennes ved dets tradisjoner. Olsokbålet må alltid flamme, - for Olsokfeiringen gjør en gjerning i vårt folk ved å gi det en umiddelbar forståelse av sammenhengen mellom det gamle og det nye Norge, slik Vidkun Quisling sa det under sine taler på Stiklestad under Olsokstevnene der.

Men når Olsokbålene tennes da vil det i Olavsmynet også flettes inn vemod over at sommerkveldene igjen smyer seg inn i høstens første fløyelsmyke skumring.

Slik Jonsokbålet hilser vår korte sommer velkommen, slik lyser Olsokilden til sommerens egen bålferd.

Fremstående rettslærde har uttalt

Av John Sand

Under en debatt i Stortinget 24. juni 1964 sa representanten professor dr. Edvard Hambro (H) bl.a.:

Jeg vil gjerne understreke at jeg i mitt innlegg ikke tok standpunkt om det var riktig eller om det var galt det som ble gjort med straffelovens anvendelse umid-

delbart etter frigjøringen. Jeg sa at dengang ble det ansett for nødvendig å anvende loven med tilbakevirkende kraft, og jeg la til at forklaringe var at man mente, særlig hjemme i

Norge, men også de norske myndigheter i utlandet, at vi den gang ikke hadde tilstrekkelig straffebud for å kunne ramme alle dem som burde rammes på den måte de burde bli rammet på.

(Kilde: Stortingets forhandlinger bind 7C 1963/64).

Forts. side 4 ➡

Vandring gjennom helvete

“Der Spiegel”, Tysklands største og mest utbredte nyhetsmagasin, har i nr. 8. - 2001 gitt plass for en artikkel om Norges skammelige behandling av krigsbarna.

Vi mener innholdet vil interessere våre lesere og bringer her en oversettelse:

Paul Hansen hadde egentlig aldri en virkelig sjanse i sitt liv. Hans mor Asta forlot ham kort etter 7. april 1944 da han ble født. Og da han offisielt ikke hadde noen far, ble han der hvor han var kommet til verden, i et barnehjem i Hurdal nord for Oslo.

Hjemmet sto under beskyttelse av det nasjonalsosialistiske “Lebensborn”. Pauls far var pilot i det tyske luftvåpenet, og med barn som Paul ventet nazistokkupantene seg noe stort. I henhold til nasjonalsosialistisk raseideologi var Paul og andre krigsbarn med bakgrunn som han det gode norske blod en styrke for “das Deutschtum”.

Denne omtale ble i stedet snart negativt ladet. Etter krigens slutt - Paul var nettopp blitt 3 år - henviste den norske regjering ham til et hjem for åndssvake på grunn av hans herkomst. Deretter fulgte spesialskoler og hjem for vanartede barn og hjem for sinnssyke. “Først tok de fra meg barndommen” sier Hansen i dag, “og etter det mistet jeg min ungdom”.

Også Harriet von Nickels mor forsvant noen dager etter at hennes datter ble født sist i september 1942. Pleieforeldrene som hun bodde hos forsøkte å riste det tyske farskapet ut av henne. “Vi var den gang fritt vilt” husker Harriet von Nickel. “Jeg var utstøtt”. Da hennes fulle pleiefar risset et hakekors i pannen hennes med en rusten spiker, så andre på dette uten å gripe inn. “Minnene forfølger meg som en skygge”, sier hun.

Karl-Otto Zinken kom kort etter fødselen i 1941 først til et Lebensbornhjem i nærheten av Bergen. I februar 1950, ennå ikke fylt 9 år, kom også han i spesialskole for åndssvake barn. Den offisielle

grunn til denne plassering kan han vise frem, svart på hvitt: “Faren er tysk”. Han ble plaget og slått av lærerne og misbrukt seksuelt av to leger fra helsevesenet. “Vi var søppel som tyskerne etterlot seg”, sier Zinken i dag, “og de norske myndigheter har lukket øynene og tillatt alt”.

Men mange av krigsbarna vil ikke lenger finne seg i rollen som utstøtte. I et samlet anklageskrift forlanger Lebensborn-barna for første gang at regjeringen nå gir dem erstatning for deres ødelagte liv. Med rettens hjelp må hjemlandet deres tvinges til å forklare dette kapittel av sin egen historie, det som i over 50 år omhyggelig er fortiet: Omgangen med den spesielle kategori krigsofre; tyskerbarna. “Anklagerne vil endelig offentliggjøre hva som er hendt med dem” sier advokat Randi Hagen Spydevold. Det er hennes hovedsak og allerede en del av oppreisningen.

Da juristen for omkring et år siden fikk de første 7 beskrevne tilfeller på bordet, derunder det fra Hansen og Zinken, var hun forferdet over hva som fremgikk av deres klagemål. “Alt hva vi lærte på skolen er hvor tapre vi var i motstanden mot nazistene, men hvordan vi behandlet våre egne barn fikk vi ikke vite noe om.”

Nå må myndighetene gjennom rettsvesenet omsider yte hjelp. I mellomtiden er bortimot 150 klagemål innkommet til byretten i Oslo, og nesten daglig kommer flere. Mellom 100 000 og 400 000 Mark forlanger anklagerne som erstatning. Når sakene tas opp må også høyerestående politikere og tidligere regjeringsmedlemmer komme med sine redegjørelser.

Hundretusener av tyske soldater var mellom 1940 og 1945 stasjonert i Norge. Etter at regjeringen i Oslo hadde kapitulert overfor den tyske hær og hadde nedsatt seg i eksil i London, holdt mange nordmenn fred med okkupasjonsstyrkene. Omkring 250 000 nordmenn arbeidet for tyskerne. Anslagsvis 50 000

kvinner hadde omgang med tyske soldater, selv om de ble brennemerket som “tyskertøser” av sine landsmenn.

Minst 12 000 barn, kanskje flere, ble resultat av disse forbindelser. Av skam og redsel for å bli diskriminert, hemmeligholdt mange mødre og fedre sine barn og ga dem norske navn.

I henhold til SS Reichsführer Heinrich Himmlers rasedoktrine som påla den tyske stat å hjelpe trengende mødre og barn av “godt blod”, tok SS i Norge til seg så mange av disse barna som mulig “for å sikre rasemessig verdifullt germansk arvegods” for seg. Etter deres lære gjaldt nordmennene som “nordgermanere” og dermed som spesielt ariske.

Etter den tyske kapitulasjon utløste det seg et raseri mot okkupantene og mødrene med deres “krigsbarn”. Tusenvis av kvinner ble internert i leire. “Etter 1945 trengte man noen å hate” tror Tor Brandaxher fra selvhjelpsorganisasjonen “Krigsbarnforeningen Lebensborn”, som selv er sønn av en østerriksk soldat. Tusenvis av disse barna ble tvangsplassert i fosterfamilier eller endte i institusjoner. Mange ble utsatt for sadistiske og også pedofile foresatte, og som Karl-Otto Zinken traumatisert til opp i voksen alder. Norske historikere etterforsker nå informasjon om at ca. 10 “skammens barn” senere ble utsatt for militære eksperimenter med LSD.

For utsortering til et liv uten fremtid for disse barna nøyde de norske myndigheter seg med, i kaoset etter krigen, å fraskrive dem en tysk far. Norske piker som hadde fraternisert med fienden måtte bare av den grunn bli frustrert. En leder ved Gaustad asyl erklærte også offisielt til departementet i 1945 at “en stor del av disse pikene var lite begavet”, og at “det befinner seg asosiale psykopater blant dem”. Barn av slike “defekte individer” ble ofte “åndssvake”, som hørte hjem-

me i institusjoner, ifølge offentlig diagnose.

Da et “ikke særlig ønsket tysk arvestoff” ble tillagt krigsbarna, ble antallet potensielle psykopater blant dem regnet å være 80-90 prosent.

Etterfølgende behandling ble vurdert som utelukket: “Ingen må engang tenke seg at disse arvemessig mindreverdige barna selv ved god pleie kan bli verdifulle medborgere” fastholdt Dr. Johan Riis i 1945, “da kunne man like godt håpe at rottene i kjelleren kunne utvikle seg til villageriser.”

Også glosene (skjellsordene) som ble brukt mot de uønskede etterkommerne, minner “fryktelig om nazistenes menneskeforaktelige terminologi”, sier Gerd Fleischer, 58, som i dag leder en av de største sosiale hjelpeorganisasjonene i Oslo.

Denne kvinnen mistet sin far tre år etter at hun ble født. Han var stasjonert i nærheten av Tromsø. Han forsvant sporløst. “Jeg var et menneske av annen klasse, det var et helvete” sier hun. “Som kultivert nasjon må Norge nå endelig gi oss en unnskyldning og legge alle fakta på bordet.” Dette har vært forsømt i alle år.

Kåre Olsen, historiker i Riksarkivet, har utarbeidet dataene for Lebensbornbarna. Hans konklusjon er skremmende: Ingen vet hvor mange barn som forsvant i institusjoner og hvor det siden ble av dem, fordi ingen bekymret seg om det. Og Olsen sparer heller ikke på kritikk av hans egen forening (?) “Vi var altfor sterkt interessert i vår egen historie som helter. Vi sviktet”.

Den sosialdemokratiske mindretallsregjering vil ikke høre om en offisiell unnskyldning. Helseminister Tore Tønne erkjenner anklagernes særlig vanskelige ungdom, men ugjerningene mot dem er imidlertid nå foreldet. Det ofte fremsatte argument at uretten som ble begått mot dem, ikke lenger kan straffes, gjør anklagerne forbitret. Ennå i 1999 fikk norske jøder erstatning for deres rekvirerte eiendommer, sier advokat Spydevold. Dessuten var det mulig for regjeringen å gi norske krigsfanger erstatning. Derfor vil ikke anklagerne

avfinne seg med denne ikke-rettslige sammenligning. “Ikke noe samfunn kan leve i fred med seg selv med en slik fortid”, sier Tor Brandacher.

Fremstående ...

Forts. fra side 3

Man må berømme jussprofessor dr. Hambro for hans klare tale: Når man ikke hadde lover som kunne ramme alle dem som man ønsket å ramme, var det bare å lage nye lover som kunne ha den forønskede virkning, selv om det skulle være i strid med både Grunnloven og menneskerettighetene. Hensikten helliger midlet.

(Kilde: Stortingets forhandlinger bind 7C 1963/64).

Institut för offentlig och international Rätt i Stockholm uttaler i «Den norska Rättsuppgjørelsen» s. 126-27:

Att okvalifiserat (passivt) medlemskap av en politisk organisation, Nasjonal Samling, eller idkande av en vanlig näringsverksamhet, låt vara med medlemmar av okkupationsmakten som avnämare; icke i og för sig kan innebära landsförrädiskt bistånd åt fienden bör vara uppenbart ... Själva det förhållandet att man icke använde strafflagens beteckning, «landsförräderi, utan fann sig böra nyttja et nytt uttryck, landssvik, indicerar ytterligare att de åsyftade gärningarna icke kunne föras in under landsförräderibegreppet.

På s. 130 sier instituttet:

Slutsatsen blir därför även beträffande det solidariska erstatningsansvaret, att det samma är ett retroaktivt straff. Konstruktionen med böter av hittills osedd storleksordning samt indragning och skadestånd synes väsentligen have föranletts av strävan att kringgå den norska grundlagens § 104 intagne förbud: «Jord og Boeslod kan i intet tilfælde förbrydes».

Å være foran sin tid - det er fali' det Koht fikk nok

NS-folk har gjennom alle år vært de mest gjennomførte og konsekvente antikommunister i dette land. De har helt siden tidlig i tredve-årene og sammenhengende fram til nå ført en innbitt kamp mot denne sosiale gift. Andre har til tider forfektet lignende standpunkter, men med alvorlige tilbakefall i mellomtiden. For hvordan var for eksempel situasjonen under okkupasjonen? Gode jøssinger lo av vår antikommunistiske opplysningsvirksomhet.

Pappa Stalin var da slett ikke så ille, og Sovjetunionen var på igjen måte noe å være redd for. Var ikke kommunismen egentlig en rettferdighetens lære, noe i likhet med urkristendommen? I hvert fall var det sikkert at NS-propagandaen overdrev, og å kjempe mot kommunismen, som angivelig var Nygaardsvoldregjeringens allierte, var det rene landsforræderi.

Denne holdningen holdt seg flere år etter verdenskrigens slutt. Mens alle virkelige antikommunister var

Av Hans Olafsen

spærret inne, gjorde valget i 1945 Norges Kommunistiske Parti til en betydelig bevegelse med et tosifret antall representanter på Stortinget. Så kom den kalde krigen, men fremdeles var det betydelige grupper, deriblant den venstredreide intellektuelle elite, som advarte mot "overdreven antikommunisme" og i praksis gikk verdenskommunismens ærend både på den ene og den annen måte.

I dag er også disse mennesker kommet til sannhets erkjennelse. Noen få ærlige mennesker står frem og erkjenner at de har tatt grundig feil, men de fleste av de gamle radikale og kommunistvenner tier - forhåpentlig beskjemmet. Noen leter nok med lys og lykt etter unnskyldninger for kommunismens misère, men bevisene på kommunismens innebygde djevleskap og uhensiktsmessighet er i dag så overveldende at det ikke lar seg gjøre.

Man skulle tro at vi gamle antikommunister ville triumfere nå, men det er ikke først og fremst den følelsen som gjennomstrømmer NS-folk. Derimot er det en dyp og inderlig lettelse over kommunismens fall.

Samtidig føler vi oss kanskje litt bitre. Vi er blitt forfulgt for våre meninger gjennom flere tiår. De aller fleste av oss har fått våre muligheter sterkt redusert og har gått glipp av posisjoner vi ellers ville ha oppnådd. Til tross for en levende politisk interesse har vi vært utestengt fra det politiske liv og har ikke kunnet influere på vårt samfunns utvikling. Alt dette har bortimot hundretusen mennesker og deres familier vært utsatt for.

Ingen kan i dag bestride at vi gjennom alle år har sett riktig på et helt avgjørende punkt. Det har vi gjort i over femti år. Men vi har også lært en lekse: Å være foran sin tid, det er fali', det. Mange døde faktisk av det. Hvem er i dag modige nok til å ære dem for det? ●

Av John Sand

Når man leser 30- og 40-årenes norske historie blir man både forbauset og skremt over utenriksminister Kohts ettergivenhet overfor britenes mange frekke og uforskammede krav. Under stortingsmøte for lukkede dører mandag 8. januar 1940 kl. 10.30 kom Koht med en liten beskrivelse av «vennen» England:

«Engelskmennene gjorde mykje ugagn for handelen vår med å ta skipa inn i hamnene sine for ettersyn, og dei kom med fæle krav til reiarane og forretningsmennene våre um at alt dei (reiarane o.s.b.) skulle binde seg til av plikter så fram dei skulle få lov å føre last heim til landet ... Eg må seia at britane gjekk ikkje fram på heidersmanns vis mot Noreg i denne saka.»

Venstres leder Johan Ludv. Movinckel bemerket: «Englenderne er meget hensynsløse. I går tok de «Bergensfjord» inn med 125 passasjerer, så alt dette er vi jo vant til.»

Under stortingsmøtet 9. desember 1939 sa Koht bl.a.: «Det er England som

kjem til oss med alle slag krav, og som ikkje berre kjem med krav, men som gjennomfører ein politikk som trekker under føtene traktatar og rett.»

Men da den britiske senedemann Dormer i juni 1940 ville ha Koht til å sende ut en melding om at det var den norske regjeringens skyld at de allierte trakk seg ut av Norge, unnlot Koht å etterkomme «vår store alliertes» bønn - se Koht: «Frå skanse til skanse» s. 162:

«Det var det at han skulle freiste få den norske regjeringa til å ta på seg skulda for at dei allierte no drog seg tilbake frå Noreg. Hadde regjeringa kunna få seg til å gå med på noko slikt, ville ho uhjelpelig ha skjemt seg ut hos det norske folket, og det var heilt utenkeleg at vi kunne gjera det. Men den britiske regjeringa hadde teki dette så fast med i rekninga så i den fyrste presse-meldinga ho sendte ut om tilbakedraginga, vart det jamvel sagt at det vart gjort etter bøn ifrå den norske regjeringa.» ●

Søknad om benådning

I "Stavanger Aftenblad" den 31. januar 1928 finner vi denne melding:

Det norske arbeiderpartis sentralstyre har sendt regjeringen et andragende om benådning for Einar Gerhardsen og Arnfin Vik, som i høst ble dømt til 120 dagers fengsel. De hadde som det vil erindres i februar i fjor skrevet en artikkel i bladet "Den røde ungdom", hvori de arbeidsløse ble oppfordret til å gå inn i matbutikkene og stjele.

Straffen er delvis avsonet på vann og brød, og det gjenstår nå 28 dager for Gerhardsen og 34 for Vik. På foranledning av den nye justisminister er begge i går løslatt.

Spørsmålet om ettergivelse av den gjenstående straff vil bli behandlet i første statsråd. ●

Selv «Dagbladet»...

Forts. fra side 1

har den løslatt den ene minister etter den andre slik at fengslene nå er ministerfrie. Den ene farlige landssvikeren etter den andre er blitt satt på frifot. Men så plutselig bestemmer den seg til at nå skal folk med soningsavbrytelse, som har vært på frifot i flere år, folk som har skaffet seg et levebrød igjen og funnet seg til rette i samfunnet igjen, på nytt innenfor murene. Det er ganske umulig å se noen fornuftig sammenheng i denne politikken, særlig når man vet at regjeringen ikke har innvilget søknadene om benådning.

De som er blitt løslatt fra fengslet, og som så plutselig blir satt inn igjen, til tross for at de alle så langt de har evnet det har resosialisert seg, funnet seg til rette i

samfunnet igjen og formet en ny framtid. I og med arrestasjonen, blir alt dette revet ned igjen, og det er ingen tvil om at disse menneskene, hvis de blir sittende, er menneskelig dømt for samfunnet. De vil ikke klare å reise seg en gang til.

Etter den for oss uforståelige lemfeldigheit regjeringen har vist andre landssvikere, ikke minst ministrene fra Quislingregjeringen, er det uforklarlig at den på plutselig setter inn med en aksjon mot disse menneskene.

Til "Dagbladet" sier AP's Stortingsmann, Sverre Løberg:

Uansett hva en person har begått av handlinger mot den norske rettsstat, må det tungtveiende grunner til før Justisdepartementet kan innvilge en soningsavbrytelse. Men det må være enda mer tungtveiende grunner for departementet når det henter

inn igjen de folk det selv har sloppet ut. Man skal lete lenge etter den jurist som kan fortelle at dette er praksis her i landet. Kriminelle forbrytere som ikke har landssvik i tilgift, blir aldri satt inn igjen uten at det er bevist at de er "en fare for den offentlige sikkerhet" eller at de av generalpreventive hensyn må plasseres for eksempel på Opstad.

Det må da være riktig å spørre regjeringen: Hva er årsaken til den nye, aktive skjerpelsen av soningsbestemmelsene som blir praktisert i dag? Regjeringen lar disse menneskene arrestere igjen i samme åndedrett som den benåder de ministrene som fremdeles satt inne. Er regjeringens handlingemåte bestemt av en henstilling fra Justiskomiteen - eller er den bestemt av et langt forberedende arbeid under de mange skiftende justisministrene helt fra

nåværende høyesterettsdommer O.C.Gundersens, som la opp planer for en lykkelig slutt på "restopp-gjøret"?

Regjeringen har benådningsretten, og den har benyttet sin rett, selv uten bønn fra Justiskomiteen. Når ministrene er sloppet ut - finner da regjeringen noen konsekvens i denne siste skjerpelsen av soningsbestemmelsene som Fengselsstyret er uenig i og som påtalemyndighetene ikke har gitt sin tilslutning til? Hva er årsaken til at man arresterer igjen folk som har vært løse i fem år og som har resosialisert seg?

Jeg er redd at den inkonsekvente holdning regjeringen viser, vil komme til å hevne seg bl.a. på den måten at landssvikerorganisasjonene - hva de måtte kalles - får ny næring til ilden, og det er da regjeringen som bærer veden til bålet. ●

Nordmenn i sluttkampene om Berlin ...

Forts. fra side 1

Berlin var lagt fullstendig i ruiner da kampene tok slutt 2. mai 1945. Det finnes ikke mange nordiske skildringer av byen, men den danske journalist Henrik V. Ringstad ("Hva Hitler sådde", Ekko Forlag, 1945) har skrevet notater fra byen etter at kampene hadde tatt slutt.

Berlin, 3. juli 1945.

Friedrichstrasse stasjon rager opp som et kjempe-messig skjelett. Alle hotel-lene overfor den vesle, trekantede plassen er vekk. Wintergarten er et veldig hull i jorden. På vei opp mot Unter den Linden er enkelte butikker og restauranter blitt åpnet igjen i plankeskur som er bygd inn mellom murrestene.

Når man når det berømte hjørnet mellom Friedrichstrasse og Unter den Linden, må man igjen summe seg litt. Friedrichstrasse fortsatte da på den andre siden av Unter den Linden ned mot Leipzigerstrasse? Men inngangen til den delen av gaten er nesten forsvunnet.

Kranzlers og "Deutsche Allgemeine Zeitung"s hjørnegård er styrtet sammen, og bare en smal passasje, som er banet gjennom mureblikkene fører videre til Friedrichstrasse. Samtlige hus på Unter den Linden er ødelagt. Enkelte fasader står ennå, slik at gaten delvis har bevart konturene sine, men fasadene dekker bare over bygningenes forkullede og pulveriserte indre.

Statsbiblioteket, Statsoperaen og Tøyhuset er de bygninger som synes å være sluppet best fra krigshandlingene; men bibliotekets indre er ødelagt av sprengbomber, Schlüters pompøse tøyhusfasade er bare et tomt skall, og også det indre av Statsoperaen er så beskadiget at det ikke kan anvendes. Som kjent er det annen gang Statsoperaen er blitt ødelagt. Etter operaens brann i 1942 lot Hitler den bygge

opp igjen, nøyaktig som før. Det var en fiks idé hos ham at Statsoperaen inntil de minste detaljer utvendig og innvendig skulle være presis som den gamle opera - der måtte ikke engang bygges tilfluktsrom under den nye bygningen, slik at publikum, da den ble tatt i bruk igjen tidlig i 1944, stadig måtte løpe tvers over gaten til universitetskjellerne når sirene gikk.

Berlin ble angrepet av russiske styrker i april 1945. Mer enn 2,5 millioner russere deltok i angrepet på en by som hadde 2,5 millioner innbyggere. For den tyske militærledelsen var det i mars/april klart at det ville være umulig å forsvare byen. Men Hitler hadde gitt ordre om at det skulle kjempes til siste soldat. Denne ordren ble langt på vei fulgt, også av de nordmenn som deltok i forsvaret av Berlin.

Det som ofte karakteriseres som "slaget om Berlin" er en myte. Det fant sted mange og voldsomme sammenstøt rundt byen, men ikke noe egentlig slag om Berlin. Det henger sammen med at det fantes få regulære tyske soldater i Berlin våren 1945. De viktigste forsvarslinjene lå langt øst for byen, og der befant de tyske troppene seg.

Et lite antall nordmenn som var fanger i konsentrasjonsleire, deltok i oppbyggingen av forsvarsverkene. General Bjørn Egge var en av de norske som var med på å bygge pansersperrer på veiene inn mot Berlin våren 1945.

Inne i selve Berlin var det få regulære soldater våren 1945. Tyskerne regnet ikke med at russerne skulle nå inn til bykjernen. Den væpnede motstanden inne i byen var først og fremst bygd opp omkring Volkssturm. Det var utrenede soldater som enten var barn i uniform eller eldre som ikke var inn-

rulleret i vanlige styrker.

Men situasjonen rundt Berlin ble kritisk tidlig i april 1945. Da ble en del regulære soldater i all hast kommandert til Berlin for å forsvare regjeringskvartalet.

Beskjeden om SS-Panzerdivision Nordland skulle trekkes inn til Berlin kom direkte fra Hitlers bunker den 20. april 1945. General Felix Steiner i Waffen-SS som hadde ansvaret for Nordland, fikk beskjed om å rykke inn for å avskjære russiske panserspisser og dermed hindre at Berlin ble omringet.

General Steiner ignorerte først beskjeden fra Hitler. Han mente til at de nordiske frivillige hadde kjempet tappert med tyskerne og mente at de ikke måtte lide den vanskelige forblø i Berlin. I stedet telegraferte Steiner til sin venn brigadefører Ziegler og foreslo at begge holdt sine styrker ute av Berlin, og heller holdt åpen en korridor ved Spandau. Ziegler forsøkte å etterkomme dette, noe som førte til at han ble fratatt kommandoen og sett i husarrest i Rikskanselliet. Han fikk senere kommandoen igjen og falt den 2. mai under et utbruddsforsøk gjennom russiske stillinger. Steiner ba da om å få tilbake kommandoen over sitt tidligere korps, noe han fikk.

Den desimerte divisjon Nordland ble dermed sendt inn i Berlin. Den besto av

Forts. side 7 ➡

Et virkelig folkestyre En virkelig frihet

Ingen Nazist

Kjære redaktør.

Jeg er en av de mange som takker for en god og allsidig avis. Bare synd at den ikke kommer så ofte. Hadde jeg vært en Røkke eller Hegnar skulle du helt sikkert fått noen millioner, slik at den i hvert fall kunne komme ut hver 14. dag.

Jeg er dessverre ikke det, - bare en minstepensjonist med ett værelse og kjøkken på Oslo's verste østkant.

Jeg klager likevel ikke og ser frem til neste nummer av bladet.

Noe som irriterer meg er beskyldningene om at vi var nazister og at Nasjonal Samling var et nazistisk parti. Tvert om, VI og partiet var det motsatte av det.

Hjemme har jeg en artikkelserie som Vidkun Quisling skrev i 1939. Tittelen er "Diktatur eller Nasjonalt Selvstyre".

Etter å ha omtalt "Det faglige riksting", "De faglige organisasjoner", "Kulturelt og økonomisk selvstyre" og "Regjeringens stilling", uttaler han til slutt under avsnittet om "Et nasjonalt demokrati" følgende:

"Som vil fremgå av ovenstående er den reform av statens styre som Nasjonal Samling tar sikte på, sålangt fra diktatur, at det tvert imot er nøyaktig det motsatte; en rettfærdig og saklig folkerepresentasjon, og en avlastning av den centrale

statsmakt ved nye selvstyreorganer.

Det vil også tydelig fremgå av det ovenfor fremholdte at vi vil ikke noen kopi av utlandet, av fascisme eller nasjonalsosialisme og lignende.

Det nye Tyskland og Italia er riktignok organiserte nasjonalstater, også bygget opp på arbeidslivets grunn og med bevarelse av den private eiendomsrett. Men den faglige ordning er der helt underordnet et diktatorisk parti, et statsparti, hvis ledelse eller leder innehar den øverste lovgivende makt, om enn efter folkets mandat. Det er ikke den ordning vi arbeider for.

NS vil en ren faglig ordning med den øverste lovgivende, bevilgende og kontrollerende myndighet samlet i en nasjonalforsamling valgt på faglig og demokratisk grunn, og med en faglig riksregjering som det øverste utøvende organ for denne nasjonalforsamlingen og for folket.

Nasjonal Samling tilstreber ikke noget diktatur. Ikke kommunistisk og ikke "fascistisk". Men heller ikke noen fortsettelse av det nuværende norske evneløse skindemokrati med dets korrupte, hykleriske og maskerte partidiktatur.

Nasjonal Samling vil et nasjonalt demokrati, både politisk og økonomisk demokrati og et fritt åndsliv; et virkelig folkestyre og en virkelig frihet". ●

Den tomme Flaggstang

"For å unngå misforståelser henvises det på autoritativt hold til at Reichskommissar for de besatte norske områder i rette tid har gitt Administrasjonsrådet underretning om sin oppfatning, at det fra tysk side ikke ville bli reist noen som helst betenkeligheter mot en ver-

dig feiring av den norske nasjonaldag 17. mai.

Ved den samme anledning ble det også nevnt at man ikke hadde noe å innvende mot den vanlige flagging på hel stang med de norske farver.

Administrasjonsrådet har imidlertid på sin side med sikte på den nåværende situasjon besluttet å se bort fra all festligholdelse den 17. mai og å la dagen være en alminnelig arbeidsdag."

Tyskerne og Nasjonal Samling har i alle år fått skylden for den tomme flaggstang under okkupasjonen. Kanskje det er på tide at folket får vite hvem som utstedte forbudet mot å heise det norske flagg, nemlig administrasjonsrådet, - folkene som under okkupasjonen ville avsette Kongen.

Meldingen over ble sendt dagspressen i dagene før 17. mai 1940. ●

Nordmenn i ...

Forts. fra side 6

SS-Regiment Norge og SS-Regiment Danmark, samt en styrke av franske frivillige (CH Regiment Charlemagne), noen tyskere, et fåtall svensker og et par sveitsere.

Det har vært vanskelig å skaffe noen oversikt over antall nordmenn som dro inn til Berlin med SS-Panzerdivision Nordland midt i april 1945.

Utover SS-soldatene fra Panzerdivision Nordland, som hadde opplevd måneder med blodige nederlag på retretten fra stillinger nesten helt inne ved Stalingrad, var det også andre regulære soldater i Berlin sentrum våren 1945. De omfattet Hitlers livgarde på 800 mann, derunder en svenske, og Gross Deutschland på 400 mann, samt en fallskjermdivisjon og en Panzerdivision.

Det var en sterk opplevelse for mange av soldatene i Panzerdivision Nordland å flytte over til Berlin. En nordisk soldat fra SS-Panzerdivision Nordland skriver i sin dagbok:

"Det hadde vært 3 blodige dager. De værste siden innsatsen i Kurland. Jeg var den siste av 10 danske, norske og en svensk offiser. 6 av dem var falt. De 4 andre hårdt såret. Det var alle unge offiserer som kort før jul var kommet fra troppeøvelsesplassen

"Kienschlag". Optimistiske og inspirert av en felles europeisk ånd, og et kameratskap som hadde utviklet seg under et års opphold ved offiserskolen. Det var bittert for meg, en 19 år gammel gutt, å skulle si farvel til fronten på denne måten. Jeg visste jo at det ikke ville bli noe å komme tilbake til. Deprimerende var også reisen gjennom Berlin den 22. april. Jeg forsøkte å komme med U-banen, men det viste seg å være umulig. Flyktningene slåss om å komme på togene. Jeg forsøkte med sporvogn, men da befalte konduktøren: "Alle ausstei-

gen!" Jeg spurte hvorfor dette, og han fortalte at her skjøt russerne inn med sitt artilleri.

Etter ytterligere tildragelser ble jeg overført til sykehus i Danmark den 25. april. Den 6. mai 1945 ble jeg så satt inn i fengsel sammen med andre "landsforrædere".

Som forsvarsområde hadde divisjon Nordland fått seg tildelt størstedelen av det såkalte Citadell, området mellom Landwehrkanal og Spree. Dette var de sentrale deler av Berlin der alle regjeringskontorene, inklusive Rikskanselliet og Førebunkeren, lå. Kommandosentralen for SS-Panzerdivision Nordland lå nede i U-bahnhof Stadtmitte. SS Brigadeführer Dr. Gustav Krukenberg var sjef for Nordland. Han hadde sitt kontor i en gammel, ødelagt vogn, som sto permanent på stasjonen. Tre stearinlys utgjorde belysningen i denne primitive kommandosentralen.

SS-Panzerdivision Nordland var altså satt til å forsvare selve sentrum i Det tredje riket like før det brøt sammen. Forsyningssituasjonen var prekær, særlig var det mangel på mat. SS-Division Nordland ordnet det ved at de rykket inn på Gendarmenmarkt og beslagla all maten i de stedlige forretningene. Ved inngangen til markedet sto tungt bevæpnede Waffen-SS for å bevokte de ervervede lagrene.

Slik var situasjonen for SS-Panzerdivision Nordland da den enorme russiske styrken brøt igjennom tyske stillinger utenfor Berlin.

Den 27. april rykket det russiske 9.korps opp Leipzigerstrasse mot vest. Her møtte de SS-Panzerdivision Nordland med sine pansrede kjøretøyer. Det var særlig heftige kamper med russerne mellom kl. 12.00 og kl. 18.00 denne dagen.

Den 29. april fikk SS-regiment Norge og SS-regiment Danmark ny kontakt med framrykkende russiske styrker. De første melding-

ene kom kl. 09.00 om morgenen. Da meldte de tyske motorsykelordonansene at russerne angrep vestfra i retning Wilhelmplatz, altså mot området der nordmenn og dansker hadde sine stillinger.

De russiske styrkene rykket fram, men ble stanset 700 meter fra Rikskanselliet til Hitler. Her møtte de forsvarsgruppen "Reichskanzelei" under SS-brigadefører Mohnke. Flere nordmenn inngikk i gruppen.

Mens dette skjedde rykket de danske og norske SS-styrkene inn i den parallelle Friedrichstrasse under ledelse av den danske Obersturmführer Illum, mens Hauptsturmführer Terneder holder Spittelmarkt med soldater fra Norge og Danmark, til sammen 75 mann. Det var nærkamp med håndgranater og lette maskingeværer og det lyktes de to regimentene å slå russerne tilbake. Mens disse kampene foregikk, like ved Rikskanselliet, hadde Eva Hitler sin bryllupsmorgen.

Det er vanskelig å skaffe informasjon om det som skjedde med de nordiske soldatene. Soldatene var under tysk kommando og det var ikke forventet at de hadde kontakt med sine ambassader. Men det foreligger en nedtegnelse fra den danske ambassaden av 29. april der det heter:

Pludselig klokken 21 - vi var alle gået i bunkeren, men havde ladet jerndørene stå åbne - bliver der et mærkeligt liv udenfor. Soldaterne gør sig klar til at marchere. Biler, granatkastere, kanonen o.s.v., alt, hvad der har været trukket sammen i denne ende af Tiergarten, drager bort.

Den danske ambassaden ble oppsøkt av enkelte danske SS-soldater under kampene om Berlin. To av dem fikk bli i den danske bunkeren i Tiergarten mens kampene om Berlin raste.

Den 30. april begår Hitler selvmord i bunkeren ved Rikskanselliet. Neste dag kommer norske grupper fra SS-regiment Norge i kamp.

De hadde gått i stilling ved Det Røde Rådhus i retning mot Spree. Styrken hadde installert seg i 2. etasje i Weinitschke-bygningen og derfra kjemper de mot de framrykkende russerne om Inselstrasse, Wallstrasse og Spittelmarkt. Russerne satte inn Josef Stalin kampvogner og T-34 tanks og klarte å bryte gjennom de norske stillingene ved Wallstrasse. Denne dramatiske situasjonen ble fotografert. Se foto på neste side. Det skal være funnet i et kamera som var etterlatt i leiligheten. Det kan ha tilhørt en av de norske soldatene.

Soldatene klarte en kort tid å holde den russiske framrykningen i Wallstrasse i sjakk. Men så plutselig trakk russerne sine tanks tilbake og begynte i stedet en kraftig artilleribeskytning av bygningen med de norske stillingene. Det førte til at nordmennene trakk ned i kjelleren i bygningen. Men her lykkes det, ifølge foreliggende nordiske nedtegnelser, to russiske soldater med flammekastere å slå seg inn. De sprøytet brennende bensin inn i kjelleren, men de norske soldatene klarte å ta seg over i nabobygningen gjennom kjellergangene. Her kom de seg over i Kleine Kurstrasse og fortsatte kampene med russerne. På et tidspunkt var russerne og nordmennene ikke mer enn ti meter fra hverandre. Nordmennene klarte å holde stillingen.

Senere kommer støtte fra danske soldater fra regiment Danmark som hadde kjempet mot de fremrykkende russerne ved Hallisches Tor.

Den 1. mai får de beskjed om å prøve å trenge gjennom de russiske linjene. Utbruddsforsøket skulle skje gjennom Friedrichstrasse. Det ble ledet av Krukenberg som hadde kommandoen over det som var igjen av divisjon Nordland. Fra Weidendamm-broen kjørte fem kampvogner av typen Tiger opp Friedrichstrasse som første del av fluktruten. Klokken var 01.45 om natten den 2. mai. Her dukket Hitlers nærmeste medarbei-

der, Martin Bormann, opp og forlangte å få være med på flukten. Det ble avvist fordi ledig plass var fylt opp av sårende soldater fra Nordland. Denne siste opplysningen stammer fra en svensk soldat, men er også bekreftet av avdøde løytnant Kåre Meinert Opsahl fra Rjukan som deltok i utbruddet.

Da utbrytergruppen når den nordlige del av Friedrichstrasse, blir de oppdaget av russerne, som åpnet ild fra første og andre etasje i bygningene i den nordlige enden av gaten. Under kampene eksploderte en av kampvognene, og andre ble også ødelagt. En gruppe på 50 mann fra SS-regimentene Danmark og Norge vendte om og kjørte langs Schiffbauerdamm i retning mot Lehrter Bahnhof. De fleste ble tilintetgjort ved Albrechtstrasse.

Det finnes lite dokumentasjon fra disse kampene der nordmenn deltok. Men i arkivene i Berlin finnes et foto av et ødelagt, pansret kjøretøy av typen SdKfz 250/1 fra 3. kompani Nordland ved Bahnhof Friedrichstrasse med drepte nordiske soldater på gaten. Dette bildet skal være tatt av en russisk soldat. Selve historien bak fotografiet lar seg rekonstruere. Det finnes en nedtegnelse på tysk om kampene til SS-Pz.A.A.11 "Nordland". Her er det en beskrivelse av den dramatiske hendelsen som ligger bak. Den er skrevet av en svensk soldat fra divisjon Nordland:

En av de siste dagene (under kampene) ble (vognene) satt inn i Friedrichstrasse. Der ble kommandovognen med norsk og svensk besetning skutt i brann der hvor jernbanebroen til S-Bahn går over gaten. Besetningen i vognen stormet da ut og alle, med unntak av Ragnar Johnsson og Gunnar P. (anm. Gunnar Pehrs-son, se nedenfor) som løp mot broen, ble skutt. Mens de løp bemerket GP at Ragne falt, han reiste seg og falt igjen før han ble liggende.

Forts. side 8 ➡

Nordmenn i sluttkampene om Berlin

Forts. fra side 7

Han løp under broen. Da så de ytterligere en av våre han tilfeldigvis opp og så en pansarvagnar. Det var en sovjetisk soldat oppe på granatkastarvagn ur den broen som var i ferd med å kaste en håndgranat. Han fikk en träff i kylaren og vi løp bak muren mens håndgranaten detonerte.

Så løp han inn i en dør til leiegård og inn i en leilighet. Like etter stormet en gruppe sovjetiske soldater inn og begynte å undersøke leiligheten. De fant snart to SS-soldater som hadde gjemt seg i leiligheten og de ble skutt på stedet. De oppdaget ikke Gunnar P. Som lå her i 48 timer før han klarte å skaffe seg sivile klær og flyktet.

En annen svensk soldat, Frans Bereznyak, som også deltok i (restene av) SS-Panzerdivision Nordland, skriver i en nedtegnelse:

«På kvällen den 27. april blev kompanichefen Pehrson och jag direkt underställda rikskansliet med två pansarvagnar ur AA II (den II. SS-pansarspaningsbataljonen; min anm.) för att hålla kontakt med övriga förband kring regeringskvartieren.

Den 1. maj fick vi order att samlas vid järnvägsstationen Friedrichstrasse för ett utbrytningsförsök över Weidendammer Brücke. Pehrson var och en av oss tog att samlas vid järnvägsstationen Friedrichstrasse för ett utbrytningsförsök över Weidendammer Brücke för en utbrytning till de tyska styrkorna norr om Berlin. Försöket var dömt att misslyckas. Bron låg redan under rysk kulspruteeld. Vid 4-tiden på morgonen forcerade min vagn bron under våldsamt rysk beskytning. Innan dess hade många av de våra slaktats ned i deras spårreld. Vi körde som besatta och som genom ett under lyckades vår pansarvagn bryta sig igjennom till Stettiner Bahnhof i norra Berlin. Efter ett par minuter anlän-

de pansarvagnar. Det var en granatkastarvagn ur den svenska plutonen. Den hade fått en träff i kylaren og vi tog den på släp. Den svenska besättningen stannade kvar i vagnen. I en gaturkorsning slets plötsligt vajern av. Samtidigst såg jag ryska stridsvagnar på en tvärgata 100 meter bort. Jeg ropade "Framåt!" til min förare. Men det var för sent. Jag såg flera mynningsflam-mor och sedan sköts våra båda vagnar i brand. Den svenska pansarvagnen for vidare som en fackla i vinden..."

Vi har også øyenvitneskildringen til danske soldaten Per Sørensen fra kam-pene:

... Ved kanalen langs Sonnenalleé går de i stil-ling. Regiment 23 Norge's chef. Obersturmbannführer Körbel, er sendt tilbage, hårdt såret. Hauptsturmfüh-ler Ternerde overtager uden ud nævnelse kommandoen over resterne af Regiment 24 Dänemark og slår disse sammen til en slags kamp-enhed. Den 25. april bryder forsvaret ved Spree og Tel-towkanalen endegyldigst sammen. I småbidder bliver de sidste tyske kampgrup-per, kompagnirester, afde-farvæl og sa: "Kriget är slut. Rädde sig den som kan!" De flesta av oss sam-lades vid Weidendammer Brücke för en utbrytning till de tyska styrkorna norr om Berlin. Försöket var dömt att misslyckas. Bron låg redan under rysk kulspruteeld. Vid 4-tiden på morgonen forcerade min vagn bron under våldsamt rysk beskytning. Innan dess hade många av de våra en.

Det foreligger et bilde som ble tatt 4. mai av en gruppe på seks uvørne ame-rikanske korrespondenter fra XIXth Corps fra US 9th Army, som klarte å ta seg

inn i Berlin gjennom de rus-siske linjer. Dette fotografi-et, se foran, viser et ødelagt kommandokjøretøy fra divi-sjon Nordland ved jernbane-broen ved Bahnhof Frie-drichstrasse. Bildet over viser de siste restene av divisjon Nordland.

Det har vært vanskelig å skaffe beretninger fra de få nordmenn som overlevde. Det stoffet som er tilgjenge-lig i norske arkiv er meget begrenset. Erland Folke Andersen fra Skjeberg i Øst-fold har fortalt om en skjeb-ne.

Han var egentlig gardist og deltok i striden mot tys-kerne ved Elverum i april 1940. Senere i krigen kom han med på tysk side i 3. Bataljon Regiment Norge. Han kjempet lenge i Kur-land hvor styrken ble sterkt desimert. Midt i april 1945 ble han sendt til Berlin. Han deltok i kamper rundt Alex-anderplatz den 26. april da russerne rykket inn i Berlin og han overlevde kapitula-sjonen.

Da var enheten hans i oppløsning, og han mistet all kontakt med nordmenn. Under heftige kamper kom han seg ned i undergrunnen ved Friedrichstrasse Bahn-hof. På det tidspunkt var de store tunnelene under Berlin fylt av tusenvis av kvinner og barn som hadde søkt ly for bombingene. De var der flere dager under helt uhold-bare forhold.

Han forteller fra tunellen: Jeg var ved Friedrich-strasse Bahnhof. Vi var inn-klemt en 15-20 stykker. ... Vi ble enige om å prøve å ta oss ut gjennom under-grunnsbanen, men det ble til slutt fryktelig der nede. Det kom både sivile og soldater ned i U-banen. Russerne var over oss, og ved alle hull. Ved nedgangen skjøt de ned på oss. Så det ble mange døde og sårede etter hvert. Her var det blitt en dødsfel-le. Ved Stettiner Bahnhof stormet vi opp. Vi måtte over

mange døde og sårede i trappen, og opp i gaten der mange hadde forsøkt å ta seg opp før oss. Jeg fikk se et bombekrater noen meter borte, og jeg stupte ned i det. Det ble ti stykker som kom dit. Etter at vi hadde fått igjen pusten og samlet oss litt, forsto vi at vi var ved veis ende. Det var pans-re og russere overalt. Vi fikk festet en fille på en stormka-rabin og heiste den så høyt vi kunne, og straks var rus-serne der. Før det ble sagt noe, forsvant klokken våre. Han som tok min, hadde ikke en gang tid til å åpne spennen.

Erland forteller at han kom seg ut i kaoset og vekk etter at russerne hadde fått armbåndsuret hans. Så gikk han til fots til Fürstenwald utenfor Berlin. Der grov han ned soldatboka og gikk videre til han endte opp på et lasarett hvor han lå noen måneder før han ble sendt som krigsfange til Russland. Der var han i to og et halv år før han kom hjem.

General Alfred Jodl og general Dweight D. Eisen-hower undertegnet avtalen om betingelsesløs kapitula-sjon kl. 02.41 den 7. mai.

Jarle Saurasunet fra Bei-stad i Nord-Trøndelag opp-levde kapitulasjonen i Ber-lin. Han forteller at han befant seg på en stor plass i Berlin, full av tyske soldater og svære stabler med våpen. Han ble kommandert av rus-serne opp på en lastebil sammen med tyske soldater. Med deres hjelp klarte han å rømme. Han forteller videre:

Jeg løp og løp til jeg kom til en park. Uniformen for-svant i et bombekrater. Fra et lik i oppløsning tok jeg kjenningsmerket og soldat-boken. Fra da av var jeg Walter Schönen født i 1924 i Dortmund, soldat i Wehr-macht. Jeg hadde flaks på en måte: Da vi i kompaniet (SS Panzergrenadierregi-ment Nordland) fikk tatover-t inn blodtypen vår i armhu-len, slik skikken var i SS, var jeg på oppdrag. Ingen ting forbandt meg lenger med SS.

Sausaunets opplevelser kan stå som eksempel på den gruppe nordmenn som ble glemt etter krigen. Han tok seg rundt i Tyskland til 1949, og da søkte han seg til tjeneste i den franske Frem-medlegionen - som var blitt nødhavn for mange SS-sol-dater. Legionen forlangte håndfaste beviser på hvem han var. Omsider fikk han dåpsattesten i et brev fra Utenriksdepartementet. Der fant han også en togbillett til Norge med påskriften "vel-kommen hjem".

Han brukte billetten og gikk av toget i Steinkjer noen dager før julaften 1949. De siste kampene nordmennene førte i Berlin fant sted den 1. og 2. mai mellom Hitlers rikskanselli og Görings luftfartsministe-rium. De norske inngikk i forsvarsgruppen "Reich-skanzelei" under ledelse av brigadefører Mohnke. ●

Tilfellet Harry Lindstrøm

Av Odd Østlund

Det finnes vel enda håp for demokratiet, ytringsfriheten og norsk rettsvesen når et slikt anklageskrift som "Prosessene mot Lindstrøm" får trykkes og finner lesere i Norge.

Den leser som tar til seg hva her kommer fram må bli rystet i sitt innerste og inn-ser hva det norske folk har å forsvare. Boken gir et lite sympatisk bilde av en halv-gud som Trygve Lie, en råere og mer intrigant per-son har vel Norge trolig ikke fostret. Krigshelten, sivilin-geniøren og byråsjefen Lindstrøm satt inne med kunnskap på forskjellige områder som trolig ingen annen nordmann hadde, der-til en arbeidskapasitet som få, ubestikkelig, men også med en dumsnillhet som bidro til hans øde. Ingen kunne hindre ham å hjelpe til der hjelp var nødvendig og alltid gratis. Tar man opp

Forts. side 9 ➡

Tilfellet Harry Lindstrøm

Forts. fra side 8

kampen mot halvguder som Trygve Lie og Einar Gerhardsen lever man farlig.

Einar Gerhardsen hadde likevel moralsk styrke til å be om unnskyldning for sitt bidrag til å knekke Lindstrøm før denne døde. Det som hente får vi si skyldes at tiden var unormal. Tross Arbeiderpartiets parlamentariske styrke hadde man ingen annen kapasitet til å ta ansvaret for industridepartementet enn Trygve Lie. Mange ledende personer innen partiet innså Trygve Lies svakheter og advarte. Dessverre var det som ofte kalles den tredje statsmakten ensrettet og rettsvesenet korrupt, og derfor kunne maktsyke personer beskyldte

Harry Lindstrøm for å være "notorisk korrupt - et trist eksempel på menneskelig svikt". Ordvalget synes passe bra på dem som satt i maktposisjon. En av Norges dyktigste menn passet bra i bildet som sydebukk. Han tok sin død i kampen for rettferdighet og for sin ære.

Tidligere statsminister Per Borten anså at Harry Lindstrøm var utsatt for justismord og forsøkte å hjelpe. Den borgerlige samlingsregjering hadde ikke kraft til å rette opp uretten. Trist, trist, trist. Dette kan Norge ikke leve med. Den behandling som Harry Lindstrøm ble utsatt for kunne trolig ikke hent i noe annet vestlig land.

Gustav Vigelands død i 1943 reddet ham fra å komme i "landssvikernes" rekke

Gustav Vigelands sympati disse i passende antall hver gang på en eller annen søndag. Atelieret kan romme ca. 500 mennesker. Jeg tør trygt la tyske soldater med sin utpregede disiplin bevege seg mellom mine arbeider i atelieret uten å være redd for at noe skal beskadiges. En omviser tror jeg vil være overflødig. (Brevet gjengitt i "Aftenposten" 15. april 1944.)

Hans død i 1943 reddet ham antakelig fra å komme i "landssvikernes" rekke, og lide samme skjebne som Knut Hamsun, Wilhelm Rasmussen, Søren Onsager, David Monrad Johansen, Cally Monrad Christian Sinding, Rolf Jacobsen og andre kjente størrelser fra norsk kulturliv.

I motsetning til sin sønn, som også het Gustav Vigeland, var han ikke medlem av Nasjonal Samling, men stilte seg ikke uvillig til å støtte partiets aktiviteter.

I et brev til Kulturdepartementet kort tid før sin død skrev han bl.a.:

"Da jeg jevnlig har sett at tyske militære har sterk interesse for mine skulpturer på Broen i Frognerparken har jeg tenkt om det ikke lot seg gjøre å åpne atelieret for

disse i passende antall hver gang på en eller annen søndag. Atelieret kan romme ca. 500 mennesker. Jeg tør trygt la tyske soldater med sin utpregede disiplin bevege seg mellom mine arbeider i atelieret uten å være redd for at noe skal beskadiges. En omviser tror jeg vil være overflødig. (Brevet gjengitt i "Aftenposten" 15. april 1944.)

Gustav Vigeland ivret også for at Knut Hamsun skulle skrive til Adolf Hitler og be om penger til småbåter (kajaker og kanoer) som besøkende kunne nytte seg av i Frognerdammen. Dette vegret Hamsun seg for, da han mente at slike midler måtte komme fra den norske stats egne kulturbevillinger.

Gustav Vigeland stilte seg heller ikke uvillig til å bli med i et av Nasjonal Samlings sentrale råd hvor Christian Sinding og Knut Hamsun også skulle være medlemmer.

For 50 år siden var det mange som averterte i "FOLK OG LAND"

I "FOLK og LAND"s første leveår La oss trekke frem en del annonser. ser fra et enkelt nummer den gang, Våre annonsører var ikke redd for og vi oppfordrer dagens lesere til navns nevne, og i en undersøkelse som ble foretatt viste det seg tissement i bladet vårt hvis de at de ikke fikk noen ubehageligheter søker etter noe, eller kanskje har ter. Tvert om fikk de en svært god noe å tilby. respons på tilbud og etterspørsel.

FORLOVELSESERING-SPECIALEN

tillbyr moderne, garantert 14 karat stemplet håndarbeidede ringer fra kr. 95,- pr. par. Sender pr. postoppkrav portofritt over hele landet. Dessuten + 5% rabatt på grunnprisen.

SKRIV EFTER RINGMAL! Ringene blir sendt straks jeg får bestillingen.

Gullsmedmester

Thorvald A. Olsen

Skottegaten 20 v/ Metodiskirken.

Bergen

Bokføring

for bønder og mindre næringsdrivende kan overtas. — 15 års praksis fra ligningsregnskaper. Skriv etter nærmere opplysninger.

J. Oskar Birkebæk
Revetal på Tønsberg.

Annelise Parow

TANNINNSETNING

Trondheim

Gisle Johnsonsgt. 5 - V. Lademoen kirke - Voldsminde

Urmaker

R. Gjessing

Torvet — Tlf. 83 25 07

DRAMMEN

Tannlege

MARTIN KJELDAA S

Hansteensgt. 2

Tlf. 44 75 54

Sommeropphold.

Fjellgård mottar sommergjester i full pensjon fra 5. juli. Kraftig kost. Kr. 12,- pr. døgn. Lett adkomst til fjellet. Ca. 8 km fra Rødberg st. Telefon nr. 62, Uvdal i Numedal

10 minutter fra Oslo sentrum

I moderne leilighet på Heggeli er god post ledig for dyktig hushjelp. 3 voksne og 2 barn (13 og 7 år). Pent værelse med radio. Referencer ønskes.

Fru forlagsbokhandler Stenersen
Monolittveien 12, Oslo.

Hotellbeljening søkes

En pålitelig og vant kjøkkenpike, 1 oppvarningspike og 1 værelsespike får plass fra 1. mai d. a. Nærmere konferanse.

SORTDAL HOTELL
Tingvoll

Skogsvant gardsgutt

får plass fra nu av eller 14. april. Lønnsforlangende. Hans A. Hauge
Hokksund, Øvre Elker.
Telef. Hokksund 1212.

Skal De ha RADIO eller ELEKTRISKE APPARATER skriv til oss. Vi fører radiosapparat, radiodetektor, to og tre platers komfyrer, varmeovner, bade- og varmtvannsbeholdere, installasjonsmateriell, båttysanlegg m. m. Send forespørsel. Alltid til tjeneste.

IVAR ROALD A-S, Roald.

Flink pike

som vil lære barselepiele kan få plass nu. Gunda Lyngaa, Øien.

Vekkerur

Kr. 12,10 — 25,50 — 34,10. Sendes mot oppkrav.

Urmaker R. Gjessing,
Drammen.

Trykksaker

av enhver art utføres. — Hurtig levering Rimelige priser. Spes. Merkanile trykksaker og familietrykksaker.

Boktrykker
FINN BRUN KNUDSEN.
Boks 1407 — Oslo.

Oslo Stigefabrikk

Brand-, maler- og skyvestiger oljet, m/ kadimerte beslag.

Inneh. ALF T. LUNDE,
Mosseveien 8
Tlf. 68 58 17, priv. 67 07 79

TANNLEGE MAAMOEN

Hansteensgt. 2
Telef. 44 43 33

Budele

søkes til seteretallst ca. 6 uker fra midten av juli. 10 kyr + ungdyr. Mellemmaskin. Flatslevering til melarier.

Halvor Hektoen,
Storeggen, Tynset, tlf. 211

Hushjelp,

god lønn, eget værelse, ordnet fritid, hos hyggelige folk. Nærmere opplysninger

Cally Tvengsberg,
Brynne gård, Kirkenær i Soler

Klipp ut.

Fine epler til forbrukere

Norsk Standard kvaliteter i stand-kasser til:

Stand. Fin. Ekstra, store og midd. — Kr. 40,80 og 38,00 pr. kasse.
Stand. Fin. små 60/90 grams — Kr. 32,00 og 28,00 pr. kasse.
C. maskinri u/rate 40-60 og større — Kr. 28,00 og 24,00 pr. kasse.
Frasererte, meget gode apommat — Kr. 14,00 og 12,00 pr. kasse.
+ frakt. Vi forbeholder oss å sende de marker som kan skaffes. Etterkrav jernst. o. hurtigst. and. ellers forbehold og frakt.

NYVÅREN HANDEL, Glassverket, Drammen.

Framtidsplass

Interessert ektepar som vil og kan arbeide selvstendig får plass på middels stort gårdsbruk. Løvtint fjøs og gårdsbruk. Må også delta i forfaldent arbeid etter høve. Nytenyttig mann med sertifikat foretrekkes.

Er også interessert i forpakter som ved siden av gårdsbruket kan få lønnsomt arbeid.

Øgen leilighet med vann og lys. Attester med lønnsforlangende sendes

Lofoten Bygg og Betong
Morkend.

Bestill dressen hos oss

sydd etter mål. Den blir både bedre og billigere enn om De kjøper den ferdig i en forretning. Skriv etter tegninger og målskjema. Oppgi farge og om ønskelig pris pr. meter. 20 års praksis — og godt renome for vårt arbeid.

Sporsen Konfeksjonsfabrikk
AURBA.

Prima nysalt uer

Prima skinn og benfri klippesk

Telefon nr. 1630.

Telegramadresse: HAVNERAAS.

leveres i tander innveist 90 kilo prompt fra lager.

i kilopakker med påtrykte matopbeholdere

anbefales handelnde og forbrukere i kasser à 80 og 30 pakker.

Otto Ottesen Havneraas A/S
Kjetillannd N.

Hjelp trenger!

På høyfjells- og pensjonat er plass ledig anarst for i kokke og stuepiker samt gårdagutt. — God lønn. Fredelige vakre omgivelser. Ring Dagali & R. Aasberg, Dagali, Gjølle.

En ung pike

søkes til serveringshjelp i sommermåneden, nærmest. Kapp Gjessing, Kapp, Ø. Totan. Telefon 408

Arkitekt

HUSTAD

Bernumsv. 5 — Ø. Ullern

Telefon 55 61 29 — Oslo

MALERARBEID OG

RENGØRING

UTFØRES

Henn. Miller - Tlf. 67 75 71

Ingen sprellemenn Noen solskinnshistorier for tyskerne

Av Odd Thomassen

I boken "Hitlers hemmelige agenter", skrevet av professor ved høyskolen i Lillehammer, Tore Pryser, (Universitetsforlaget) leser jeg om hvordan enkelte medlemmer av hirden, NSUF og Germanske SS-Norge nærmest ble kidnappet av tyskerne for deltakelse i en varulvbevegelse ("Sølvrevne") som skulle tre i virksomhet mot slutten av krigen.

På side 311 i boken leser jeg:

"En som fikk kjennskap til dette, var Bjørn Østring, en tidligere offiser i Den norske legion og nå sjef for rulleføringskontoret for dimitterte frontkjemperne.

Østring forteller at han via Quislings sekretær, Per Jahr, ble oppsøkt på sitt kontor på Slottet av en menig frontkjemper som ønsket å snakke med Quisling personlig. Da Quisling ikke var til stede, betrodde han seg til Østring. Frontkjemperen fortalte at han og 20 andre deltakere i et Hirdstevne - mange fra Nord-Norge - for en tid siden hadde fått ordre om å avmarsjere til et tysk depot. Her ble de oppkledd med tyske uniformer. Neste dag ble de uten forvarsel sendt av gårde til Tyskland.

I Tyskland fikk de skriveforbud og ikke anledning til å varsle sine familier om reisen. Nordmennene kom til en lukket utdanningsleir hvor det straks oppstod vanskeligheter, da de ble klar over hva de skulle læres opp til. Bare et par i gruppen kunne dessuten tysk. Leirledelsen ble på sin side bestyrtet over å få så umotiverte mannskaper, da de skulle utdannes til såkalte varulver i dypeste hemmelighet. Karene fikk valget mellom frontinnsats eller tjeneste i organisasjon Todt. Og de måtte avgi skriftlig taushetsløfte. Ingen valgte frontinnsats. En døde for øvrig

under oppholdet. Etter en tid ble de overført til Smestadleiren ved Oslo. Men fortsatt stod de under bevoktning. En dag ble de beordret til å losse jernbanevogner på Vestbanen. Mannen som oppsøkte Østring, hadde fått slippe fri av en tysk vakt under arbeidet med lossing-en.

Etter å ha hørt frontkjemperens oppsiktsvekkende historie, oppsøkte Østring en frontkjemper han kjente ved navn T., som nå tjenestegjorde på Victoria Terrasse. T. røpet at de som stelte med varulver, spiste på kasi-noet i Stortingsgaten 20. Navnet Stotz ble også nevnt. Østring begav seg til kasino-et iført sin løytnantsuniform. Her bløffet han seg fram til å få utpekt Stotz. Mannen satt alene, og Østring gikk rett på sak med en løgn om at Quisling var sterkt fortørnet over det som hadde skjedd. Deretter ba han om råd for hvordan de sammen kunne få saken ut av verden uten at noe ble kjent. Stotz sa at han ikke hadde myndighet til å foreta seg noe, men at hans sjef Romeick var ventet til Oslo fra Nordland samme dag. Også Stotz mente at norske hirdfolk selvfølgelig ikke skulle innesperres under bevoktning.

Det hele endte med at Germanische Leitstelle måtte ut med en betydelig pengesum til hver enkelt Silberfuchs-kursdeltaker som hadde blitt tvangssendt til Tyskland. Østring ble senere overhøvet av SS-Obersturmbannführer Leib for sin "innblanding i saken."

Jeg er glad for at slike saker kommer frem i bøker om den norske okkupasjonshistorie, da de viser at våre ledere ikke var sprellemenn for tyskerne.

Og jeg er glad for at *Folk og Land* gjengir dem, og også graver seg ned i nye bunker av gulnede dokumenter som avslører så meget av godt og ondt. ●

Kjære redaktør

Som adoptivdatter vokste jeg under okkupasjonen opp i en NS-familie i Midt-Norge. Far var ordfører i kommunen og mor lærer på folkeskolen. Jeg var en av de heldige den gang.

Opplevet verken mobbing eller forfølgelse, beholdt mine gamle venninner og lekte med dem i så vel deres hjem som i vårt.

Da freden kom ble far arrestert og mor mistet stillingen sin. Hun og jeg ble alene hjemme, men fikk all mulig støtte av naboer og andre kjentfolk i bygda. Av banken fikk vi et lån på huset, slik at vi ikke led noen nød.

Da far kom hjem etter 6 måneder i en arbeidsleir kom det straks et tilbud om en stilling på kommunekasserens kontor. Dette til tross for at han var fradømt verv i det offentlige.

Far og mor var medlemmer i Nasjonal Samling fra 1935. De var aktive i partiet og "rodde" ikke under oppgjøret. Hva partifeller likevel bebreidet dem for, var at de tok en viss avstand fra tyskerne og ofte kritiserte partiledelsen for at den ensidig slo ned på motstandernes fremferd under okkupa-

sjonen, mens den godtok alt hva tyskerne gjorde.

I ettertid har det heldigvis kommet frem at slik var det ikke, noe som vises i *Folk og Land's* oppsiktsvekkende avsløring av minister Hage-lins modige handling i 1943, da han skrev sitt frimodige brev til Rikskansellet i Berlin, hvor han krevde Terboven avsatt. Et krav flere av ministrene støttet. (Se *Folk og Land* nr. 3, red.anm.)

Mange har gledet seg over at bladet gjorde kjent dette, noe som viser at partiets og statens ledere innad nærmest satte sine liv inn for Norges frihet og selvstendighet, mens de ovenfor folk her hjemme og Terboven i særdeleshet måtte "spille sine kort riktig" for at Norge ikke skulle bli et protektorat under Tyskland, slik vår verste fiende, Reich-kommisaren, ville.

Jeg har fortalt om min gode tilværelse under okkupasjonen, men er fullt oppmerksom på at de fleste NS-barn hadde det forferdelig under og etter de fem lange år.

Forskjellen var stor i kommuner landet over.

Folk og Land har bare fortalt oss om NS-barns gruppeopplevelser. Er det ikke noen som også kan fortelle avisen noen "solskinns"-opplevelser? ●

LØGNER OM DIVISJON WIKING

Av A.S.

I et debattprogram i Fjernsynet for en del år siden opptrådte en stalinist og rabulist og uttalte seg selvsikkert om angivelige krigsforbrytelser som divisjon Wiking skulle ha begått, for eksempel i Polen. Det var dessverre ingen til stede som kunne ha dementert hans freidige påstander.

Men nå, i juni 2001, kommer omsider sannheten frem i en notis i "Aftenposten". Den følger i sin helhet nedenunder.

Denne grufulle massa-

kren i Polen minner meget om det som skjedde i Katynskogen, hvor tyske soldater naturligvis fikk skylden, og et "minnesmerke" ble reist.

Divisjon Wiking besto av strengt disiplinerte elitesoldater fra mange europeiske land. Vi førte regulær krig og intet annet. Egentlig burde rabulisten herr M. stilles til ansvar for sine løgnaktige påstander, som på skammelig vis injurierer mange ennå levende veteraner fra Wiking. Men han sitter trygg og selvgod på sin redaktørkrakk. ●

Eit framifrå bu ...

Forts. fra side 1

tid heilt intakt med same tal Storfé og sau, og ein grand betre var dei og enn før.

Då Fretheim leverte landbruket frå seg, hadde det ei skuld på 500 mill. Det var eit framifrå bu Freitheim leverte i frå seg. Han hjalp oss bønder på alle vis.

Kva vondt denne fredsæle mannen har gjort, er i alle fall uskynleg for meg.

Å æra den som ærast bør, er ei kulturplikt og eit kulturstempel for eit folk so vel som for den einskilde.

Det er på tide det vert gjort noko for minnet til Fretheim. For meg tykkjest det vere ei bondesak av dei store.

Det er freistande å samanlikne landbruket under krigen med det me no har:

Mjølkeproduksjonen er skuva meir og meir over på kraftfor. Trekk-krafta er utenlandske traktorer og drivstoff. Hesten let me døy ut. Drivstoff og mekanisering i landbruket sluker no milliardar for året. I og med at produksjonen vert skuva over på kraftfor, fell vyrdnaden for norsk jord. Fabrik-produksjonen verkar til det same. Og sjølve livsgrunnlaget - matjorda - øydest.

Kva me skal med det ofselege militærstellet, når litt blokadé på stutt tid kann sette det ut av kraft, det skynar ikkje eg. Situasjonen er elles den, at storfétalet snart er kome ned i halvparten av det det var i 1945 - og skulda på landbruket er auka til noko slikt som 4 milliardar - dvs. 8 gonger so stor som den var i 1945. Me kan rekne med stigande renter. Norges Bank vil ikkje kunne greie å halde den låge rentefoten. Den vert ikkje respektert som den burde, på den frie marknaden.

Ein ting veit eg: - *Ein gjeldbunden bonde merkar lite til demokratiet.*

Til sist nokre ord om dei mange ordførarar i okkupasjonsåra, som vel var NS-

folk, men likevel gjorde storveges godt arbeid for landet.

Mann og mann imellom har dei, sovidt eg skynar, fengje ei stillteiande oppreising. Men dette er ikkje nok. Det er i alle fall ikkje nok kulturellt set.

Får vone det rettar seg etterkvart, slik at dei som var heime og gjorde si plikt får den vurnad dei tilkjem. Men sanneleg dreg det ut...

Adolf Aase

Ja, sannelig dreg det ut...

Et planlagt "Torstein Fretheims minneløp" møtte motstand tidlig i år, - og ble møtt med to leserinnlegg i "Bergens Tidende".

Olav Engen var rask med svaret.

I samme avis skriver han den 18. mars:

Bergens Tidendes oppslag på sportssidene 21. februar om "naziminister" Fretheims minneløp førte til et par leserinnlegg. 12. mars hevder E. Møller at minneløpet "er en regelrett hån mot de som satte livet til under krigen..." osv.

På Mammutsalget samme dag kunne man kjøpe Max Manus selvbiografi "Mitt liv" for kr. 39,-, og bli minnet om hva en av de virkelig store motstandshelter mente. I 1948 ansatte han filmmannen Walter Fyrst i sitt firma. Denne hadde vært NS-medlem og aktiv i propagatjenesten under krigen, og var nettopp ferdig med å sone flere års fengselsstraff. Løsningen for Manus var selv å lese domspremissene og å overprøve saken etter eget hode. Videre nevner han sin gamle kamerat Svein Blindheim, en Linge-offiser og Milorg-mann som i likhet med Manus var sentral i Oslo under frigjøringen. Blindheim utdannet seg senere som historiker, og er kjent som en drabelig kritiker av den etablerte historieskrivingen.

Max Manus og Blindheim minner oss om noe mange har glemt, at rettsoppgjøret først og fremst var et foretak drevet fram av Arbeiderpartiet, og ikke var

så allment akseptert som vi gjerne tror. Forestillingen om at etterkrigsoppgjøret er hellig og ukrenkelig er nemlig av ny dato, og er et varemerke for den radikale venstresiden. Det disse antifascistene vet om "nazismen" har de lært fra bøker og fra filmer laget i Hollywood. 68-erne og AKP-bevegelsen var absolutt ikke noe historisk sidespor. Tvert imot har deres forestillinger trengt dypt inn i norsk ånds- og kulturliv, og i hvert fall har de erobret mange avisredaksjoner.

- dette landet i alle år etter krigen uten å oppfatte de

Norsk ungdom ...

Forts. fra side 2

gjengis her:

"La meg si direkte og uten snirklerier eller forbehold: Jo mer jeg leste, jo mer følte jeg at dette var stoff som berørte meg og alle nordmenn, og som var dypt vesentlig. Blant de mange refleksjoner det har ført til, er også en stor forundring over meg selv, at jeg har kunnet prestere å leve i

poengene som kommer så klart fram i dine forskjellige artikler og brev. Jeg vet selvfølgelig hva grunnen er: Man har gjort seg opp en mening som ble grunnfestet gjennom 5 års krig, og så er man ikke tilgjengelig etterpå, uansett hvor mange argumenter som pøses på. Jeg husker en foredragsholder som begynte foredraget sitt med å fortelle om en mann som holdt et spann med sine logiske konsekvenser under springen, men uan-

sett hvor mye vann som rant ut av springen, så kom det ikke en dråpe vann ned i spannet - og han spurte: Hvordan kunne dette skje? Jo, mannen hadde ikke tatt av lokket!

Det er slik jeg føler det etter å ha lastet det du sendte meg: Jeg har gått med et lokk på. Jeg må jo ha hørt og lest de argumentene du framfører, i en eller flere sammenhenger, men innholdet i dem har ikke gått inn og blitt til erkjennelse. Nå, derimot, gikk de rett inn med sitt fulle innhold og kvenser."

VENNEGAVER

Våre lesere skuffer ikke. Denne gang kan vi kvittere for 79 bidrag som gir oss til sammen kr. 20.584,-.

Vennegavene er et kjærkomment tilskudd til avisens drift, da den ikke har noen annen form for støtte, - slik andre aviser har gjennom annonser og statsbidrag.

Vår adresse er:

FOLK og LAND, Postboks 3239 Elisenberg
0208 Oslo, kontonr. 08085164504

Takk for følgende bidrag:

Initialer	Sted	Beløp	Initialer	Sted	Beløp
M.N.	Fåvang	800,-	O.S.	Larvik	100,-
K.H.	Skien	50,-	S.C.	Gjøvik	340,-
T.J.	Herre	60,-	H.C.	Bergen	400,-
K.S.	Skien	100,-	N.N.	Oslo	240,-
M.A.	Ålesund	600,-	G.L.	Sandefjord	100,-
A.F.	Larvik	200,-	J.G.	Rena	100,-
D.L.	Bergen	200,-	M.S.	Nesoddtangen	50,-
A.N.	Evje	1.000,-	O.T.T.	Sandnes	200,-
H.R.	Oslo	200,-	J.S.	Steinkjer	200,-
A.N.	Porsgrunn	800,-	S.T.	Horten	160,-
A.E.	Snarøya	300,-	A.H.	Stanghelle	300,-
O.K.F.	Porsgrunn	100,-	R.B.	Oslo	200,-
S.M.	Graz	534,-	B.J.	Kristiansand	100,-
O.Ö.	Sverige	500,-	B.F.H.	Oslo	300,-
P.F.S.	Oslo	100,-	T.H.	Trondheim	300,-
Ö.H.	Mosjøen	200,-	L.S.	Dale	200,-
P.B.	Oslo	840,-	P.S.	Høvik	300,-
O.W.J.	Nedenes	200,-	O.K.	Kristiansand	100,-
H.T.	Oslo	300,-	T.L.D.	Kragero	100,-
S.D.	Kongsvinger	300,-	F.T.Sol	Solihøgda	100,-
S.L.	Viksdalen	100,-	I.K.	Sørreisa	100,-
G.V.	Oslo	100,-	K.H.	Valle	300,-
T.A.	Ottestad	100,-	J.R.	Gjøvik	140,-
P.B.G.	Aurskog	1.800,-	L.B.	Revsnes	100,-
H.H.	Hafslund	300,-	EL	Drammen	100,-
R.K.	Langhus	100,-	K.Aa.	Vrådal	100,-
M.A.	Dovre	100,-	S.S.	Trondheim	50,-
O.Ö.	Oslo	100,-	E.T.	Rømskog	100,-
E.B.	Ridabu	100,-	G.G.	Uvdal	100,-
O.K.	Husøysund	100,-	B.B.	Brumunddal	100,-
H.H.	Porsgrunn	100,-	O.H.	Hegra	1.000,-
N.N.	Oslo	200,-	R.B.	Stokmarknes	300,-
S.S.	Etne	100,-	G.S.	Harstad	140,-
T.H.	Oslo	100,-	P.S.	Kristiansand	100,-
M.E.	Sandefjord	100,-	J.S.	Vågland	100,-
I.S.	Nore	840,-	A.C.K.	Skien	500,-
K.H.	Stabekk	300,-	J.V.	Oslo	140,-
J.H.	Lørenskog	300,-	H.R.	Dokka	100,-
A.O.	Hamar	200,-	K.S.	Prestfoss	200,-
P.H.	Gjøvik	400,-			

BOKTJENESTEN

POSTBOKS 3239 ELISENBERG, 0208 OSLO

..... eks. Harald J. Hougen: Minner fra krigens dager ...	kr. 50,-
..... eks. Inger Cesilie Stridsklev: « M/S Theklas himmelferd »	kr. 100,-
..... eks. Vidkun Quisling: Russland og Vi (Innbundet) .	kr. 200,-
..... eks. Vidkun Quisling: Russland og Vi (Heftet)*	kr. 100,-
..... eks. Vidkun Quisling: Universistiske strøtanker Akershus - 6.10.1945	kr. 50,-
..... eks. Odd Melsom: På nasjonal uriaspost*	kr. 50,-
..... eks. Knut Steenstrup: Dilemma*	kr. 50,-
..... eks. Knut Steenstrup: Men det er en annen historie	kr. 175,-
..... eks. Sundra Sand: Hva er Kristen Samling?	kr. 5,-
..... eks. Sundra Sand: Noen enindringer fra tiden omkring Vidkun Quislings siste dager	kr. 5,-
..... eks. Anna Kientopf: Det fredsfientlige trauma	kr. 50,-
..... eks. Hans Gervik: Refleksjoner etter 50 år*	kr. 50,-
..... eks. Ståle Fagerland: Et navn til låns	kr. 100,-
..... eks. Johs Myhren: Skyldig - uskyldig?	kr. 50,-
..... eks. John Sand: Elverumsfullmakten*	kr. 50,-
..... eks. Randolph Alnæs: Frontkjempere	kr. 50,-

Bøker mrk. X - sendes i kort tid ut for kr. 50,- uten tillegg for porto/ekspedisjonsavg.

Ved bestilling av andre bøker betales slik:

Legg til kr. 20,- for forsendelser ved forskuddsbetaling til:
Postgiro 7874.06.46124. Bankgiro 6063.05.00926 eller ved **sjeck i kontanter eller frimerker.** (Ellers porto og oppkravsgebyr.)

I alt bestilles for kr.

Navn:

Adresse:

Postnr.:Sted:

Polakkene åpner grav våre skolebarn

Etter jødemassakre

Betraktninger fra Bergen

De første levningene i en massegrav med polske jøder er gravet opp, 60 år etter ugjerningen begått av landsmenn.

Jaget av naboer. 1600 jøder ble jaget inn i en låve av sine polske medborgere og naboer i Jedwabne nordøst i Polen. Mens boken "The neighbors" ("Naboe") tidligere i år avslørte at polakker selv sto bak pogromen, er en polsk stiftelse nå i gang med å granske tragedien. Før het det at tyskerne sto bak massakren i 1941.

Torsdag ble massegraven åpnet og de første levningene gravet opp. Graverne

jobber bak et to meter høyt gjerde som skal holde skuelystne unna, og over massegraven er et telt.

Åpningen av graven utføres av Det polske nasjonale minneinstituttet (IPN), som blant annet vil forsøke å fastslå omtrent hvor mange mennesker som er gravlagt der.

Det er under utgravningene funnet rester av en brent Lenin-byste, noe som støtter teorien om hva som skjedde. Øyenvitner, som da var barn, har gitt en litt annen versjon. De forteller at jødene ble tvunget til å bære Lenin-bysten, som var reist av sovjetiske soldater i

1939, til en jødisk gravlund der jødene ble drept og brent.

Massakren skjedde 10. juli 1941. Like før hadde Hitler-Tyskland angrepet Sovjetunionen, og Sovjetunionen trakk hjem styrkene som hadde vært stasjonert i Polen siden 1939 som følge av ikke-angrepspakten mellom Tyskland og Sovjetunionen samme år.

Boken til den polskjødiske historikeren Jan Tomasz Gross sjokkerte polakkene, som er blitt fortalt at de bare var ofre under krigen, ikke gjerningsmenn. (NTB)

"Selvmordaksjonen" ved Hønefoss "lever" ennå

Roy Olson har bodd en da to busser med tyske lederen var på vei gjennom Bærum til Ringerike for å beskue krigen. Disse to bussene skulle sjåførene bevisst ha styrt utfør stupet ved Skaret og alle ble drept.

I et brev til "Bærum Budstikke" forteller han at de norske emigranter atter en gang skal få hilse på okkupasjonstidens storsabotør Gunnar Sønsteby ("Nr.24"), sammen med Magne Skodvin, som kommer med "masse historie". (Tviler vi ikke på, red.anm.)

"Vi innen - Sons of Norway- er med for å informere våre medlemmer, og skape litt festivitet rundt dette fantastiske besøk", skriver Roy Olson, som samtidig kommer inn på april dagene 1940

da to busser med tyske lederen var på vei gjennom Bærum til Ringerike for å beskue krigen. Disse to bussene skulle sjåførene bevisst ha styrt utfør stupet ved Skaret og alle ble drept.

"Er dette et rykte, eller har dette noe med de faktiske saker fra april dagene å gjøre?" spør Roy Olson i brevet til "Bærum Budstikke".

Avisen svarer ikke formannen i "Sons of Norway", kanskje vel vitende om at historien er en av jokerne i heltebeskrivelsene fra april dagene 1940.

"Folk og Land" vil imidlertid gjøre det.

Det var den såkalte "Norske frihetssender" som først

bragte historien om "selvmordaksjonen" ved Hønefoss. Historien ble flere ganger gjentatt av radiosenderen som var trygt plassert utenfor Norges grenser.

"Folk og Land" har i tidligere numre stempet historien som fri fantasi, noe også vedkommende buss-selskap har gjort.

Likevel fortelles historien fortsatt til skoleklasser, i husmorlag og ved reiser i utlandet av hjemmefrontfolk, lærere og historikere av eldre årgang.

Det skulle derfor bli en ny mulighet for mr. Olson i California til at han får høre historien når han igjen får besøk av "Nr. 24" og Magne Skodvin.

I et privat brev til redaktøren skriver en lærer i Bergen bl.a.:

"I år har det vært ekstra tungt å være lærer. Maken til tungt materiale å arbeide med skulle du ikke ha sett. Jeg har følelsen av å stampe i lim. Noen få lærer litt, men resten presterer nøyaktig de samme feilene gang på gang, tross ulidelig terping om igjen og om igjen. Og den engelskundervisningen: Enkelte kan overhodet ikke lese på norsk, langt mindre på engelsk. De aner omtrent ikke hva "I" betyr, og dette skal jeg slite med.

Det er enerverende for de elever som kan litt og vil videre. Over halve elevbelegget kan karakteriseres som hjelpeskoleelever, uskikket til å gå i normalklasse. At de i det hele tatt er sluppet ut av barneskolen begriper jeg ikke.

Nei, dette er ikke meget inspirerende.

Tro meg, men i oppgaver jeg har gitt mine elever har mine kolleger innerst inne besvarelsene bl.a. bragt dis-

se linjer: - Riksforsamlingen i Eidsvaag (bydel i Bergen, red.anm.) var enig og tro til de dovne falt, - Petter Dass var admiral på et krigsskip, - Benjamin Franklin oppfant en eledriks lynavleder, Haa-kon var Konge i Tyskland, o.s.v.

Nivået av rettskrivningen er nifs. Jeg tror det vil gå lang tid før jeg kan bli forrolig med og må akseptere at norsk skoleungdom ikke kan skrive bedre. Det er simpelthen horribelt å se hvor ubehjelpelige de er når de skal besvare skriftelige prøver. Nei, dette kunne jeg skrive i det uendelige om.

For en tid tilbake skrev du og fortalte om en skolemann ved navn Johs. Myhren og hans statsgymnas under okkupasjonen. Jeg tror dette vil være vegen å gå, men å komme med ytringer om dette på lærerværelset ville vært lite klokt av meg. Slik er det bare, -

selv om sikkert de fleste av mine kolleger innerst inne deler mitt syn".

"Folkedommen over NS"

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie (INO) har tillegg for porto/ekspedierende noen få særtrykk av sjonsavgift.

biskop Eivind Berggravs Adresse: INO, Postboks "Folkedommen over NS." 3239 Elisenberg, 0208 OSLO.

Er du interessert kan det

VED GIRERINGER!

Vennligst noter alltid tydelig avsender og hva beløpet skal dekke.

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Adresse: POSTBOKS 3239 ELISENBERG, 0208 OSLO